

Fakulta tělesné výchovy a sportu v Praze
Univerzita Karlova

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Téma:

Historie lyžování na Náchodsku

Jméno: David Šrůtek

Studijní zaměření: TVS – navazující magisterské studium

Rok: 2007

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Marek Waic. CSc.

ABSTRAKT

Název diplomové práce:

Historie lyžování na Náchodsku

The title of the diploma work:

The history of skiing in the Náchod district

Cíl práce:

Cílem mojí práce bylo zmapovat vývoj lyžování na Náchodsku od prvních historických zmínek až do současnosti.

Metoda:

V diplomové práci jsem použil standardní historické metody. Především metodu chronologickou, přímou, nepřímou, indukci, dedukci a částečně také metody biografické

Výsledky práce:

Rekonstrukce dějin lyžování na Náchodsku.

Klíčová slova:

historie, lyžování, Náchodsko

Prohlášení o původnosti práce

prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Doc. PhDr. Marka Waice. CSc. V práci jsem uvedl veškerou použitou literaturu a jiné zdroje, které jsem použil.

Datum: 8. dubna 2007

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'G. Waice', written over a dotted line.

.....

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce Doc. PhDr. Marku Waicovi, CSc. za výborné vedení mé diplomové práce a všem lyžařským pamětníkům.

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musí pramen převzetí literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení

Číslo OP

Datum výpůjčky

Poznámky:

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY	10
3. VÝVOJ SVĚTOVÉHO LYŽOVÁNÍ	13
3.1 Prehistorie lyžování	13
3.2 Lyžování se stává sportem	14
4. VÝVOJ LYŽOVÁNÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	15
4.1 Počátky lyžování v Čechách	15
4.2 První lyžařské spolky v Česku	16
4.2.1 Český Ski klub (ČSK) Praha	16
4.2.2 Český krkonošský spolek Ski (ČKSS) Jilemnice	18
4.2.3 Rozvoj dalších lyžařských klubů	19
5. CHARAKTERISTIKA NÁCHODSKÉHO REGIONU	22
6. HISTORIE LYŽOVÁNÍ NA NÁCHODSKU	23
6.1 Historie lyžování v Polici nad Metují	23
6.1.1 Začátky lyžování na Policku	23
6.1.2 Lyžování po 1. světové válce	25
6.1.3 Závodní lyžování během II. světové války	29
6.1.4 Lyžování po II. světové válce	31
6.1.5 Lyžařský oddíl v Polici po roce 1970	47
6.2 Historie lyžování v Machově	50
6.2.1 Počátky lyžování na Machovsku	50
6.2.2 Lyžování po 1. světové válce	50
6.2.3 Lyžování po 2. světové válce	51
6.3 Historie lyžování v Náchodě	64
6.4 Historie lyžování v Novém Hrádku	66
7. SKOKANSKÉ MŮSTKY A LYŽAŘSKÉ VLEKY NA NÁCHODSKU	
7.1 Skokanské můstky	70
7.2 Lyžařské vleky	73

8.	OSOBNOSTI LYŽOVÁNÍ NA NÁCHODSKU	75
8. 1	Emerich Rath	75
8. 2	Jiří Beran	79
9.	ZÁVĚR	81
10.	POUŽITÁ LITERATURA	86

1. ÚVOD

Diplomovou práci na toto téma jsem si zvolil především pro svůj vřelý vztah k tomuto zimnímu sportu, který jsem od útlého mládí provozoval a stále provozuji. Na četných závodech jsem měl možnost poznat závodníky, kteří tento sport prováděli na místní, republikové, ale i světové úrovni. Měl jsem možnost závodně vyzkoušet si především severské disciplíny, jako běh, skok a severskou kombinaci a rekreačně i sjezdové disciplíny a jízdu na snowboardu. Přesto největší inspiraci jsem získal od trenérů a funkcionářů lyžařského oddílu v Machově, jehož jsem členem. Tito lidé mě zaujali především při vyprávění svých lyžařských historek. Někteří z těchto jedinců i přes svůj pokročilý věk svoje lyžařské náčiní stále neodložili a snaží se být neustále aktivními sportovci.

Oblast Náchodska se nemůže pyšnit žádným významným pohořím, ale je spíše vklíněna mezi Krkonoše na severozápadě a Orlické hory na jihovýchodě a tvořena zvlněnou krajinou s několika menšími pohořími. Nadmořská výška se pohybuje přibližně od 400 do 800 metrů nad mořem. Počasí v tomto regionu v některých letech k rozvoji tohoto sportu také nepomáhalo, neboť byly i takové zimní sezóny, ve kterých se sníh udržel pouze týden nebo dva a to ještě ve vyšších polohách. Pokud nastalo několik výrazně slabších sezon, co se týče sněhových podmínek, neměla mládež možnost tento sport provozovat.

Proto mě zaujalo, že i přes ne tak výhodné geografické a meteorologické podmínky, jaké jsou v horských střediskách se lyžařskému sportu podařilo v tomto regionu poměrně pevně zakotvit. Pro místní fanoušky bylo zřejmě největším potěšením, že se některým závodníkům i přes tento handicap podařilo probojovat do Československé a později i České reprezentace. Přátelům lyžování se dařilo rozvíjet klubovou činnost a přenášet lyžařské dovednosti z generace na generaci.

Pokusil jsem se shromáždit a zpracovat materiály pojednávající o historii lyžování v různých částech Náchodska a vývoji v několika lyžařských oddílech. Dále jsem se pokusil zmapovat historii skokanských můstků a lyžařských vleků v tomto regionu. Bohužel při dokončování mé diplomové práce jsem zjistil, že paralelně s mou

prací vznikla i diplomová práce Matěje Vaše na velmi podobné a částečně se překrývající téma Historie lyžování na Policku. Přesto si myslím, že má práce přináší další poznatky k vývoji lyžování z této bádané oblasti.

2. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY

Při shromažďování historických informací jsem oslovil pamětníky lyžařských událostí, členy a funkcionáře lyžařských oddílů, navštívil okresní archiv v Náchodě, soukromé muzeum Emericha Ratha v Hronově, prostudoval kroniky lyžařských oddílů a dobové tiskoviny.

Snažil jsem se sehnat materiály zmiňující se o historii skokanských můstků a lyžařských vleků, které stávaly nebo dodnes jsou v provozu. Do své práce jsem se také pokusil shromáždit materiály zmiňující se o významných osobnostech lyžování na Náchodsku.

Při bádání jsem prozkoumal následující archivní fondy:

Státní okresní archiv v Náchodě

Při návštěvě ve Státním okresním archivu v Náchodě jsem měl možnost prostudovat materiály, které se mimo jiné zmiňovaly o lyžování v oblasti Náchodska. Nejcennější pro mě byly materiály pojednávající o počátcích lyžování přibližně od začátku 20. století a v období první republiky. Bylo zajímavé zjistit, jak se tento sport postupně rozšiřoval mezi lidí a stával se nedílnou součástí společenského života. Z uložených materiálů byl patrný i vliv Českého klubu turistů, jehož členové se zasloužili o zvyšování obliby tohoto zimního sportu. Navíc jsem od místních badatelů získal několik cenných rad a kontaktů na osoby spojené s historií lyžování.

Osobní archiv Jiřího Vaňka v Hronově

U hronovského učitele Jiřího Vaňka jsem měl možnost zhlédnout expozici v jeho soukromém muzeu pojmenovaném po Emerichu Rathovi. Přičemž značná část vystavených předmětů a uložených tiskopisů je věnována právě tomuto význačnému jedinci sportovní historie dvacátého století. Dále jsem měl možnost zhlédnout výstavu dobových lyží, vázání, bot, lyžařských hůlek, vosků, bruslí a saní, které se používali zejména v počátcích lyžování v této oblasti. Díky tomu jsem si mohl utvořit přesnější obraz o počátcích lyžování v tomto regionu a o osobnosti Emericha Ratha.

Osobní archiv Antonína Pohla v Polici nad Metují

Antonín Pohl je význačná osobnost spjatá s lyžováním v Polici nad Metují, který již dlouhá léta působí jako závodník, trenér a funkcionář místního lyžařského oddílu TJ Spartak Police nad Metují. Čerpal jsem z jeho osobního archivu a také z archivu, který mu daroval nyní již zesnulý Jiří Čejka. V jeho díle je podrobně popsáno o počátcích lyžování na Policku a postavení této záliby v tehdejší společnosti. Dále pojednává o vývoji lyžování před, v průběhu a po II. světové válce až do šedesátých let dvacátého století.

Osobní archiv Ladislava Doležala v Machově

Ladislav Doležal je osobnost spjatá s historií lyžařského oddílu v Machově. Díky jeho archivu jsem získal informace o vývoji lyžování v Machově, o vzniku a činnosti lyžařského oddílu. Zejména významná je jím vlastnoručně psaná kronika lyžařského oddílu, doplněná spoustou dobových fotografií a výsledků.

Osobní archiv Jeronýma Holého v Novém Hrádku

Jeroným Holý je významnou osobností lyžování v Novém Hrádku, kde působil jako závodník, trenér a nyní jako funkcionář lyžařského oddílu TJ Sokol Nový Hrádek. Díky jeho soukromému archivu jsem získal přehled o vývoji lyžování v lyžařském oddílu TJ Sokol Nový Hrádek, ale i o době před vznikem tohoto oddílu. Zajímavé byly dochované propozice ze závodů v lyžařské sezóně 1940-41.

Osobní archiv Rostislava Zeisky v Náchodě

Rostislav Zeiska je osobností, která se podílela na rozvoji lyžování v Náchodě. Působil jako člen oddílu TJ Sokol Běloves na všech úrovních, jako sportovec, trenér, funkcionář a v letech 1975 – 1982 i jako předseda oddílu. Z osobního archivu pana Zeisky jsem čerpal především z archivních textů Jiřího Bernarda a jeho archivního díla sepsaného pod názvem: Z historie tělesné výchovy v Bělovsi z roku 1985.

Při psaní mé diplomové práce jsem čerpal obzvláště z následující literatury:

O. Kulhánek: Zlatá kniha lyžování

Z této knihy jsem zejména čerpal v úvodních kapitolách diplomové práce, ve kterých stručně charakterizují vývoj světového lyžování a počátky lyžování na území České republiky. Myslím si, že toto dílo poměrně náležitě a dostatečně obsažně zachycuje celkový vývoj v celosvětovém i národním měřítku.

N. Jindřišková, a kol.: Sto let Českého spolku Ski v Jilemnicích

Tento svazek mi pomohl k poznání vývoje lyžování v nejstarším krkonošském lyžařském klubu a jeho vlivu na počátky lyžování v nejvyšších Českých horách.

S. Slavík, J. Slavík: Naše skokanské můstky

Dílo bratrů Stanislava a Josefa Slavíkových, harrachovských rodáků, se zabývá historií skokanských můstků postavených na území České republiky od počátku lyžování až do současnosti. Tato kniha mi pomohla při čerpaní informací o lyžařských můstcích na Náchodsku.

Některé zajímavé informace se mi podařilo získat z tisku a periodik.

Broumovsko, lokální žurnál

Tento žurnál přinášející informace o dění v Broumovském výběžku a vycházející jednou za čtrnáct dní mi poskytl několik poznatků o historických lyžařských událostech v tomto regionu.

3. VÝVOJ SVĚTOVÉHO LYŽOVÁNÍ

3.1 Prehistorie lyžování

V oblastech, po valnou část roku pokrytých sněhem a ledem, byla příroda k člověku velice krutá. Kočovník před 4-5000 lety však musel přežít, nemohl jako mnoho živočichů ulehnout k půlročnímu zimnímu spánku. Aby to dokázal, zhotovil si potřebné nářadí – sněžnice, později lyže. Na průkazné svědectví o začátcích lyžařství v dávné prehistorické době vděčíme nálezům pravěkých lyží a objevům obrazů s lyžařskou tematikou (byl to nejčastěji lov na lyžích), vyrytých do jeskynních a skalních stěn. Nejstarší z nich pocházejí z konce doby kamenné, tzv. mladší doby kamenné, přibližně kolem 2500 let př. n. l. V určení jejich stáří a tudíž i stáří lyžařství se vědci nejrozmanitějšího zaměření – archeologové, jazykozpytci, historikové a další – nápadně shodli.

Pro lovce, starověké kočovné národy severu, byly lyže přímo dokonalým pomocníkem, dokázali na nich snadno dohonit zvěř zapadající do hlubokého sněhu a usmrtit ji.

V údobí let 1250 – 1700 se o lyžařství ve Skandinávii dovídáme relativně málo. Teprve v letech 1675 – 1679 dochází k oživení, především v Norsku, kde se lyží začíná užívat při vojenských střetnutích se sousedy. Důležité datum v dějinách vojenského lyžařství je 26. 3. 1733, kdy norský plukovník Henrik Emahusen podepsal v Drontheimu první vojenský lyžařský výcvikový předpis na světě.¹

¹ KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

3. 2 Lyžování se stává sportem

Sněžnice a později lyže sloužily do roku 1860 jako užitkový předmět prostému venkovskému lidu, dopravní prostředek, lovecké náčiní, nebo jako součást vojenské výzbroje. Jen sporadicky sloužily také k „tělesným hrám“, převážně k běhu a ke skoku. Kolem roku 1860 začalo městské sportovní hnutí, vycházející z Anglie, silně ovlivňovat „severské“ lyžování provozované v Norsku. Užité lyžování lovců, sedláků a vojáků se postupem času měnilo ve sport městského obyvatelstva, ve sportovní lyžování. Střediskem tohoto sportovního hnutí se stala Kristianie, pojmenovaná v roce 1624 podle dánského krále Christiana IV. Základem novodobého vývoje, dle terénní konfigurace okolí Kristianie, dnešního Osla, se staly především běh a skok na lyžích, do dnešního dne hlavní pilíře severského neboli klasického lyžování.

Nový trend nenalezl ani v Norsku spontánní podporu veřejnosti. Po zrušení lyžařských jednotek v armádě (1826) přestal lyžovat i mnohý norský civilista. Výjimku tvořila provincie Telemarken, jihozápadně od Kristianie. Tam sedláci dále používali sněžnice nejen k dopravě, ale i k zábavě. O nedělích pořádali různá lyžařská cvičení pro zábavu spoluobčanů, např. slalom neboli hoppelom, první pokusy o skok a uvørsлом, což byl jakýsi předchůdce sjezdu. V roce 1808 byla poprvé registrována délka skoku 9,5 m, které dosáhl Olav Rye, poručík z Telemarku. V roce 1843 byl v Tromsø pořádán první závod v běhu na 5 km.¹

¹ KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

4. VÝVOJ LYŽOVÁNÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

4.1 Počátky lyžování v Čechách

Od 70. let 19. století existoval ve střední Evropě také čilý lyžařský ruch a čeští lyžaři patřili k průkopníkům tohoto sportu. Přední místo mezi nimi zaujímá Josef-Ořovský, významný český propagátor sportu a zakladatel lyžování v Čechách. Jak to všechno začalo? V listopadu 1886 napsal osmnáctiletý Rössler-Ořovský, závodní rychlobruslař a junior Veslařského klubu „Blesk“ Praha, různým firmám v Kristianii a ve Stockholmu o nabídky sportovních výbrojí, především moderních bruslí. K jeho velkému překvapení poslala firma Heyde a Gustavson na zkomolenou adresu Bruslařského klubu „Bruslaer Ski Klub“ vedle nabídky bruslí také nabídku lyží. Rössler-Ořovský, jehož heslem bylo „pohyb, sport, dobrodružství“ neotálel a ihned objednal vedle bruslí i dva páry lyží. Velmi brzy, již 5. ledna 1887, došla zásilka c. k. poštou jako „Sperrgut“ na celnici, kde si s ní celníci nevěděli rady. Nikdy nic podobného neviděli a nakonec lyže proclili podle samospasitelného tarifu jako lodní vesla. Šlo o dva typy lyží, norský s „pobindingem“ neboli vázáním z rákosu, a finský s dlouhými finskými řemeny. Dodavatel napsal: „Vyberte si typ, který se pro Váš terén nejlépe hodí!“

Hned druhý den už lyže Rössler-Ořovský zkoušel na dvoře pražského domu v Jindřišské ulici 7, kde jeho otec měl drogistický velkoobchod. Když se setmělo, vyšel Ořovský se svým mladším bratrem na Václavské náměstí. U tehdy ještě rozestavěného Národního muzea si připnuli lyže a sjížděli na nich 700 m dolů na Můstek. Další den, v neděli, se Rössler-Ořovský vypravil se svým bratrem a dalšími pěti členy Bruslařského klubu v bílých svetrech a kalhotách kamaších na Belveder, pozdější Letnou. Nevadil jim posměch Pražanů a v dobré náladě cvičili jízdu s jednou holí nebo bez ní. Další den se od smíchovské „Celné“ jelo na královskou louku a odtud přímo do Chuchle. Několik dní později uskutečnil lyžařský kroužek Bruslařského klubu první dvoudenní výlet: přes Řevnice na Skalku, pak Mníšek, Báně, Zbraslav a do Prahy, s přenocováním v pivovaru v Mníšku. První historicky ověřené kroky na lyžích

v Čechách tedy vykonal Josef Rössler-Ořovský se svými přáteli z Lyžařského kroužku Bruslařského klubu Praha.¹

4.2 První lyžařské spolky v Česku

4.2.1 Český Ski Klub (ČSK) Praha

Na sklonku 19. století se lyžaři ve střední Evropě začali organizovat, postupně byly zakládány lyžařské spolky a kluby. Prvním z nich byl lyžařský kroužek založený z iniciativy Josefa Rösslera-Ořovského v roce 1887 při Bruslařském klubu v Praze. V čele spolku byl Rössler-Ořovský, členové si říkali „skiáci“, později „lyžci“. Byl to začátek organizovaného lyžování v Evropě mimo Skandinávii. Členská základna rychle narůstala a klub začal rozvíjet bohatou sportovní činnost – lyžařskou turistiku. V roce 1894 dostal klub oficiální označení Český Ski Klub (ČSK) Praha.

V roce 1894 byly uskutečněny první zájezdy pražských lyžařů do Krkonoš a na Šumavu, na Špičák. Nejnavštěvovanější lyžařskou oblastí v prvních 10 – 15 letech byly Krkonoše s „bílou“ Jilemnicí jako hlavním střediskem. Šumava (Špičák) se pro méně výhodné vlakové spojení řadila na druhé místo.

Brzy se členstvo ČSK rozdělilo a orientovalo do dvou směrů, jedny přitahovaly Krkonoše a druhé upoutala Šumava.

Během let 1897 – 1907 se ČSK mohutně rozvíjel. Jedním z celé řady důvodů byly pravidelné lyžařské kursy, které klub pořádal po celých Krkonoších, a také na Šumavě. Do kursu byl bezplatně přijat každý, kdo se přihlásil, bez ohledu na to, zda byl či nebyl členem klubu. V kursech vyučovali nejdříve čeští instruktoři, v roce 1895 přijel do Čech první lyžařský instruktor ze zahraničí – Chorvat Franjo Bučar, učil prostná a krátké běhy bez holí, jak se tomu naučil ve Švédsku. Druhým zahraničním instruktorem byl Estlander, finský inženýr, který v okolí Prahy učil lyžaře závodit.²

¹ KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

² *tamtéž*

Třetím zahraničním cvičitelem ČSK byl Nor Hagbarth Steffens, běžec a skokan. Jeho příjezd na sezónu 1895/96 do Krkonoš a do Prahy znamenal zásadní obrat ve výuce lyžování u nás. Členové ČSK a ČKSS (českého krkonošského spolku ski) začali při běhu používat dvou holí, byly zavedeny cvičební kursy a zahájena systematická výuka ve skoku.

Ve svém vnitřním životě byl klub neobyčejně agilní, v roce 1914, těsně před vypuknutím války, vzrostla agenda natolik, že bylo nutno zaměstnat profesionálního účetního. Pravidelně se konaly páteční besedy nebo schůze v kavárně Tůmovka, kde předseda seznamoval členstvo s důležitými usneseními výboru, tlumočil sněhové zprávy, hovořilo se o předchozím zájezdu do hor i o novinkách v lyžařské výzbroji apod. Podle zpráv, které zanechal ing. V. Pavloušek, neprobíhaly páteční schůze jen v samé pohodě a spontánním souladu. Mezi ožehavé otázky patřily: správný název lyžec, nebo lyžař, jízda s jednou, nebo dvěma holemi, norská, nebo lilienfeldská technika apod. Klub měl silnou opozici, kterou vedl František Beneš, redaktor Zimního sportu. Na členské schůzi 29. 11. 1907 se rozvířila otázka lyžařského vázání: měkké vázání, které obhajovali Fiedler, Hron a Rössler-Ořovský a železné vázání propagoval Beneš. Schůze měla rychlý spád, byla vyslovena nespokojenost s vedením klubového časopisu a kritizovala se kniha Beneše „Jízda na lyžích v Čechách“, ve které proti vůli celého výboru propagoval lilienfeldské železné vázání. Když pak 19. 1. 1908, kdy klub pořádal svazové závody, Beneš ohlásil v novinách výlet na Ještěd, rozhodl výbor o jeho vyloučení z klubu pro „systematické porušování klubovní disciplíny a opětné vystoupení proti zájmům klubu“. Nakonec prohlásil výbor otázku vázání za věc ryze osobní, která se na schůzích nebude projednávat. Diskuse sice ustaly, ale s rozhodnutím výboru nespokojení členové vystoupili z ČSK, spojili se s vyloučeným a založili nový spolek, Český spolek pro zimní sporty (Č.S.p.Z.S.) Praha, který byl řadu let v ostrém konfliktu s ČSK. Po čase ustaly mezi oběma kluby boje a nesváry, začaly zdravě soupeřit a české lyžařství vzkvétalo.

Klubovní život probíhal jednak v Praze, jednak na horách na sněhu. „Položení“ staničních knih do jednotlivých klubových bud se staly důležitým pramenem pro historické podchycení průběhu pobytů členů na horách.

Členů v ČSK neustále přibývalo, při vypuknutí války klub registroval kolem 600 členů. Koncem roku 1906 začal klub vydávat svůj klubovní časopis pod názvem

Týdenní zprávy ČSK, později Zimní sporty, redigovaný Františkem Benešem. V roce 1912 přešel do vlastnictví SL KČ.

ČSK Praha v prvních 10-15 letech své existence zastupoval navenek veškerý lyžařský sport v Čechách. Byl hlavním iniciátorem řady lyžařských akcí, většinu jeho členové organizačně zabezpečovali a řídili. V roce 1896 uskutečnil ČSK první lyžařské mistrovství Koruny české, po řadu let byl pořadatelem dalších mistrovských závodů, častokrát společně s ČKSS v Jilemnici, později s ČSK (český ski klub) Vysoké nad Jizerou. V roce 1905 uspořádal první distanční závod v běhu na lyžích na 50 km, vedený po hřebenech Krkonoš se startem ve Vysokém nad Jizerou a cílem v Jilemnici.

ČSK Praha byl iniciátorem myšlenky na založení celonárodní lyžařské organizace; společně s ČKSS v Jilemnici a ČSK Vysoké nad Jizerou založily 21. listopadu 1903 Svaz lyžařů v Království českém. Dlouhá léta byl pražský ČSK, především jeho předseda, hybnou silou svazu zejména v jeho těžkých začátcích. ČSK, první lyžařský spolek v Čechách a mimo Skandinávii též v Evropě, měl velký význam pro rozvoj lyžařství nejen v českých zemích a ve 20. letech na Slovensku, ale díky mimořádné aktivitě jeho předsedy Josefa Rösslera-Ořovského i v měřítku mezinárodním.¹

4. 2. 2 Český krkonošský spolek Ski (ČKSS) Jilemnice

Významným dnem pro Jilemnici a její okolí se stal 17. prosinec 1892. V ten den dal hrabě Jan Harrach lesní správou v Horní Branné objednat jeden pár jasanových lyží u Ganzterera v Thenebergu a jeden pár bukových lyží ve Vídni. Lesmistr ing. Ferdinand Reich je vyzkoušel a sklář František Soukup v Horní Branné zhotovil pod jeho vedením první lyže domácí výroby. Vázání vyrobil podle dovezeného vzoru sedlář Štěpán Šír, také z Branné. Lyže se vyráběly jednak pro lesní dělníky panství, jednak pro lyžaře v Jilemnici a v Dolních Štěpanicích.

¹ KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

Původní určení lyží bylo jasně účelové: mělo umožnit lesním dělníkům harrachovského panství snadnější přístup hluboko do zasněžených lesů při zakládání zvěři a jiných prací v lese. Pro své přednosti začaly lyže velmi brzy pronikat ke všem vrstvám krkonošského obyvatelstva. Pro převážnou část obyvatel Krkonoš sloužily lyže především jako zimní dopravní prostředek dětí do školy a dospělých do práce.

Dne 15. dubna 1894 se v Jilemnici sešla skupina šestnácti lyžařů a zrodila se myšlenka založení lyžařského spolku. Celý rok proběhl ve znamení organizačních příprav a sportovní činnost jilemnických lyžařů se značně rozšířila. V roce 1895 schválil královský místodržící stanovy spolku a byla uskutečněna první valná hromada spolku. Rudolf Kazda byl zvolen prvním předsedou spolku, František Mládek převzal funkci místopředsedy, lyžařskou základnou spolku se stala nová výletní restaurace Na Kozinci. Spolek podporoval školní mládež, založil fond Mladý lyžař, ze kterého byl financován nákup lyžařské výzbroje a výstroje pro nemajetné děti. Vedle lyžařské turistiky pěstoval ČKSS také závodní lyžování a již 24. února 1895, tedy v době, kdy ještě nebyl úředně schválen, uskutečnil na Kozinci první klubové závody. ČKSS udržoval velmi přátelské styky s ČSK Praha a oba kluby společně i samostatně organizovaly od roku 1904 z pověření Svazu lyžařů v Království českém (SL KČ) závody o mistrovství zemí Koruny české, posilovaly českou turistiku a propagovaly Krkonoše jako lyžařskou oblast.¹

4. 2. 3 Rozvoj dalších lyžařských klubů

V Krkonoších, vedle Českého krkonošského spolku Ski v Jilemnici, založili přívrženci lyžování v roce 1903 Český ski klub (ČSK) ve Vysokém nad Jizerou. 1906 – 1908 přibyly v Krkonoších – vedle několika německých klubů – tři české lyžařské kluby: v Mrklově, na Benecku a v Novém Světě. Průkopníkem lyžařství na Vysocku byl notář Eduard Hollay.²

¹ JINDŘIŠKOVÁ, N., a kol., *Sto let českého krkonošského spolku Ski v Jilemnici*. Frentštát pod Radhoštěm: Tri Co s.r.o., 1994

² KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

Vlastním popudem k založení ČSK ve Vysokém nad Jizerou, bylo VIII. mezinárodní mistrovství zemí Koruny české, konané 1. února 1903 ve Vysokém nad Jizerou, společným pořadatelem byl ČSK Praha a ČKSS Jilemnice. Úspěšný průběh závodu za krásného slunného počasí povzbudil Vysocké k větší aktivitě a již 13. 2. 1903 se sešlo asi 30 lyžařských nadšenců, kteří se rozhodli založit Český Ski klub. Rössler s Bucharem poradili, vypracovaly se stanovy a 28. října 1903 byla ustavující valná hromada. Zrodil se třetí spolek v českých zemích, podmínka pro realizaci myšlenky Rösslera-Ořovského založit českou ústřední lyžařskou organizaci. Česká skijácká jednota se svými dvěma kluby, v Praze a v Jilemnici, ještě nestačila na založení celonárodní organizace. Prvním předsedou klubu byl zvolen starosta města Karel Schrötter, jednatelem Josef Ďoubalík, čestnými členy klubu byli zvoleni oba příznivci Jan Buchar a Josef Rössler-Ořovský.

Již 31. ledna 1904 bylo ve Vysokém nad Jizerou provedeno IX. mistrovství zemí Koruny české jako první mistrovství nově založeného SL KČ. Závod byl současně také přeborem ČSK Praha. Od té doby se mezinárodní závody o mistrovství zemí Koruny české často pořádaly ve Vysokém nad Jizerou.

Na přelomu 19. a 20. století se lyžařství rozšiřuje do všech horských oblastí Čech a Moravy. Lyžuje se v Krkonoších, Krušných horách, na Šumavě, na Novoměstsku, v Beskydech, v Jeseníkách a jinde. Krušné hory a Jeseníky byly výraznými německými lyžařskými oblastmi. Německé lyžařské spolky byly ovšem zakládány i po celých Krkonoších, 1898 ve Vrchlabí, 1902 ve Špindlerově Mlýně, 1903 vznikl v Úpě Spolek zimních sportovců s pobočkami v Trutnově, Janských Lázních, na Černé hoře, ve Svobodě, v Maršově, v Malé Úpě a v Peci pod Sněžkou. Počínaje rokem 1910 bylo jen ve Svazu lyžařů Království českého registrováno již 44 českých klubů.

Po Krkonoších druhým nejdůležitějším horstvem pro počátky českého lyžařství byla Šumava. Eman Kabát z Plzně a jeho přítel Arnošt Juránek a další čtyři nadšenci se 3. ledna 1907 sešli a ustavili lyžařský odbor při Sk Plzeň. Ale již 10. října téhož roku se osamostatnili a za přítomnosti 17 lyžařů založili Kroužek plzeňských lyžařů se sídlem na Špičáku v Hotelu Prokop. Kroužek vstoupil do SL KČ a stal se jeho čtvrtým členem; v roce 1911 se přejmenoval na Český Ski klub Plzeň. Předsedou se stal Emil Kabát.

Na Šumavě se na počátku 20. století ustavily ještě další lyžařské spolky. V roce 1909 byl při Klubu velocipedistů v Domažlicích založen lyžařský kroužek, z něhož

v roce 1912 vzešel významný západočeský lyžařský klub „Sněhaři“ s předsedou Leošem Kilbem. V roce 1911 vznikl v Klatovech lyžařský spolek Ski klub Klatovy, který ale neměl dlouhého trvání a byl vystřídán jinými spolky, nejdůležitější z nich byl „Lyžaři Klatovy“. V Plzni působily vedle kroužku plzeňských lyžařů další dva lyžařské spolky, velmi silný Zimní odbor SK Plzeň a v roce 1913 založený Lyžařský odbor Sokola. Zásahu o rozvoj lyžařství na jižní Šumavě mělo několik lyžařských nadšenců, kteří za pomoci ČSK Plzeň dne 12. prosince 1912 založili Český ski klub v Českých Budějovicích v čele s Hynkem Kottem .

Na Moravě zakotvilo lyžařství ve dvou oblastech, na Českomoravské vysočině (Nové Město na Moravě) a v severní části Moravy, v Beskydách a Jeseníkách.

Na počátku 90. let 19. století vzniklo v Novém Městě na Moravě neformální, volné sdružení sportovců, veřejností velmi brzy označované jako Bruslařský klub. k oficiálnímu ustavení Bruslařského klubu, jehož iniciátorem byl Leander Čech, došlo roku 1895. Klub opatřil několik párů lyží a umožňoval výcvik také lyžařům. V roce 1903 byl Bruslařský klub přejmenován na Sportovní klub (SK).¹

Na severu Moravy jsou dvě horstva s lyžařskými terény, Beskydy a Jeseníky. Hlavním článkem rozvoje lyžařství byly Beskydy. Jeseníky před první světovou válkou byly po celé své délce německou doménou. Česká turistika a lyžařství, pokud se v severomoravských městech pěstovala, se Jeseníkům vyhýbala. Teprve rok 1918 přinesl nový život do Jeseníků. Němečtí lyžaři v jesenické oblasti byli organizováni v Prvém moravskoslezském lyžařském svazu v Olomouci, založený v roce 1893. Také v Beskydách byli první lyžaři Němci.²

¹ POTMĚŠIL, J., *Sto let sportovního klubu lyžování v Novém Městě na Moravě*. Opava: 1994

² KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1989

5. CHARAKTERISTIKA NÁCHODSKÉHO REGIONU

Náchodsko se rozprostírá mezi Krkoněšemi a Orlickými horami, na hranicích s Polskem. Vzhledem k blízkosti obou pohoří a poloze v podhůří těchto hor jsou v zimě dány předpoklady pro dobré sněhové podmínky a tím i vhodné podmínky pro lyžování. Možností vyrazit na lyžařský výlet na běžkách je dáno několik, ale je tu i možnost sjet nějaký svah na místních horách a kopcích.

Na severu Náchodska se rozprostírá Broumovsko s masívem Javořích hor při hranicích s Polskem. Nejvyšší horou je Ruprechtický Špičák s nadmořskou výškou 880 metrů. Lyžování se v Javořích horách a na Broumovsku soustřeďuje především do horské osady Janovičky u polských hranic.

Západně od Broumova se nacházejí Teplice nad Metují s nedalekými Adršpašsko-teplickými skalami. Přímo v Teplicích se lyžuje v okolí vrchu Kamenec.

Mezi Policí nad Metují a Broumovem se rozkládá pohoří Broumovských stěn s nejvyšším bodem Božanovským Špičákem 772 metrů nad mořem. Zejména ze strany Police nad Metují je oblast přístupná pro lyžařské výlety. Dalším významným místem v okolí Police nad Metují je stolová hora Ostaš, jež slouží jako častý cíl zimní turistiky.

V blízkosti Police nad Metují se nachází obec Machov. Machov se rozkládá v údolí potoka Židovka, obklopen Broumovskými stěnami ze severu a masívem hory Bor (805 m.n.m.) od jihu. Bor a machovská stráž Hůrka bývají oblíbeným místem lyžařů.

Lyžuje se samozřejmě i v okolí Hronova, ať už se jedná o svahy v Žabokrkách, na Turově nebo v Pavlišově. K Hronovu sahají Jestřebí hory, jež se každoročně stávají lyžaři vyhledávaným místem, zejména pro svou vyhlášenou hřebenovou túru.

V Náchodě se především lyžuje na severních svazích směrem k Dobrošovu, kde se již zvedají kopce Podorlické pahorkatiny. Z Náchoda přes Dobrošov, směrem k Orlickým horám se nachází podhorská obec Nový Hrádek, kde se lyžuje v okolí vrchu Frymburk.

6. HISTORIE LYŽOVÁNÍ NA NÁCHODSKU

6.1 Historie lyžování v Polici nad Metují

6.1.1 Začátky lyžování na Policku

Brzy poté, co se na Benecku a Jilemnicku objevili první lyžaři, objevily se první lyže v Polici nad Metují již v roce 1903. To je v roce, kdy prvé tři lyžařské spolky v Čechách založily v Praze Svaz českých lyžců. Přivezl je sem tehdejší soudní rada Dr. Šilhavý. Lyže samozřejmě vzbudily značnou pozornost obyvatelstva a hlavně mládeže, z nichž několik nadšenců si je sami začali vyrábět. Podle vyprávění známého sokolského a turistického pracovníka, již zesnulého Františka Kincla vše začalo v Polici na Záměstí v domě č.p.122. Bydleli tam dva mistři, jeden malíř Josef Vítek a druhý švec Jan Vanžura. Oba posedla jedné krásné zimy v roce 1907 myšlenka lyžařská. Nastalo velké rokování a po dlouhých úvahách jim první lyže vyrobil kolářský mistr v Pěkově. Nyní nastala důležitější a problematičtější otázka: vázání. Švec Vanžura je zhotovil z řemíneků a sice pro špičku bot a přes nárt. V roce 1908 se při prvním sněhu sjel Šolcův kopec, ale pokus dopadl bídně. Vázání se vytrhlo a muselo se přemýšlet znovu, jak na to. Švec za součinnosti malíře obětoval na vázání staré boty, které se důkladně přišroubovali na patě a na špičce k lyžím. Sjel se opět Šolcův kopec, ale pokus znovu nedopadl dobře a Vanžura při něm vytrhl boty od lyží, naštěstí bez úrazu.

Potom nastalo studování literatury o jízdě na lyžích. Ale ještě před tím, po líčení událostí a pesimistickém rozjímání, jak na to, povídá jim stará paní Vítková, že to mají špatně namontované. Koupila si vojenský kalendář, kde jsou obrázky rakouských vojinů při jízdě na lyžích a na jednom obrázku jsou klečící vojáci při střelbě s puškou. Při kleku však mají patu volnou a tvoří i s vázáním kolmý úhel s vodorovnou lyží na sněhu. To byl dobrý typ od staré paní, načež švec Vanžura namontoval na lyže krkonošské vázání vlastní výroby, impregnované v dílně malíře Josefa Vítky. Pak už to šlo s jízdou velmi dobře.¹

¹ Soukromý archiv J. Čejky

V dalším roce 1909 objednal bratr zmíněného malíře, František Vítek, kompletní lyže z Vysokého nad Jizerou. K nim se potom připojil ševcův bratr, Čeněk Vanžura a jejich švagr, Zajíček. Dalšími partnery byli František Kincl a Josef Dostál úředník v textilní továrně, knihař Krtička, učitel Trčka a respicient finanční stráže Adamec. Tato parta pořádala společné výlety na lyžích o jedné holi do oblastí kolem Slavného, Řeřišného, Boru, Hvězdy, Ostaše, Hejdy a Jiráskových skal.

Někteří z nich již měli Huitfeldovo vázání, ale lyžařské boty tenkrát ještě nebyly. Používala se stará bagančata přizpůsobená na vázání, které často vyjíždělo. Jezdilo se v dlouhých kalhotách, kromě ševce, který jezdil ve vysokých botách. Někdo měl krátký kabát, někdo dlouhý zimník, který překážel. Šosy se proto přišpendlily do pasu, jak to mívali francouzští vojáci. Teprve až po světové válce se zmodernizovali a pořídili novou výstroj, jen švec stále jezdil po staru o jedné holi až do svého stáří.

První lyžaři to neměli u obecnstva jednoduché. Posměchu a nadávek od vážených městských i záměstských sousedů bylo hodně, ženské jim často z chalup i domů nadávali do starých bláznů. Malí kluci jezdili již za těchto časů z kopce na Záměstí, jednak na sáňkách, ale také na dýchách od sudů, bez vázání, které si přidržovali provázkem připevněným na špičce a konce drželi jako opratě u koně.

Instruktoři nebyli, každý jezdil, jak uměl. Při prudkých sjezdech se brzdilo holí a i obraty se prováděly pomocí hole. Odvahy bylo dost. Sjížděl se Ostaš od Peregrina do Klučanky, z Hejdy příkrou roklí taktéž do Klučanky, svah z Boru do Machova přes Bukovinu, kde byl volný přechod do tehdejšího Pruska, dále z Hvězdy do Hlavňova a jiné příkré svahy okolo Dědova, Dřevíče, Turova a podobně.¹

¹ Soukromý archiv J. Čejky

6. 1. 2 Lyžování po první světové válce

Po první světové válce došlo k rychlému rozkvětu života společenského a sportovního. Ten se soustředil především v polickém Sokole, který zakoupil několik párů lyží pro chudší chlapce. Pokud to podmínky umožňovaly, tak se každou neděli konaly výlety na lyžích do okolí. Na výlety se vydávala sokolská parta - František Kincl, František Kohl, Sláva Vyčítal, Dr. Jaroslav Janoušek, Ladislav Meissner, Jindřich Koutský, Bohuslav Krtička, Karel Paulů, Jaroslav Mrnka, Milan Pohl, bratři Jenkové, Vojtěch Kvapil, Jaroslav Holota, ale také děvčata Marie a Anna Teichmanovy, Věra a Jana Pášmovy. Podobná výletní parta se též soustřeďovala v polickém Klubu českých turistů - Čeněk a Jan Vanžurovi, Otto Gutfreund, Viktor Krista a fotograf Stanislav Šrůtek. Ti také organizovali celou řadu výletů, ale také sáňkařské závody. Ty se jezdily od Klůčku na Sibiř a v Bezděkově dolů Kalabonem.¹

V Hlavňově také začal vyrábět lyže kolář Hruška, na které se již montovalo vázání Huitfeld. Na tu dobu vyráběl lyže kvalitní a pěkně tvarované. Jeho dvojžlábkové jasanky vydržely mnoho roků. Čím tenčí byly, tím lépe se na nich jezdilo. Při prodeji předváděl jejich kvalitu tím, že špičku úplně narovnal a na dvou židlích předvedl jejich pružnost. S mazáním nebyly potíže. Svíčka do kapsy nebo tvrdý Hopskivosk, kterým se lyže potřely buď po skluzu nebo napříč při stoupání a jelo se.²

Ale už tenkrát, počátkem dvacátých let se začalo provádět i závodní lyžování. Jedněmi z prvních závodů, a to v běhu, byly závody u Bukovice v místech dnešní sokolovny. Běželo se na Ostaš, Peregrinem dolů, kde si závodníci stěžovali na moc prudký a nebezpečný sjezd a kolem Klučanky zpět podél lesa. Závody organizoval v polovině dvacátých let M. Pohl a známý sokolský pracovník Karel Paulů z Bukovice. Bohužel nezachovaly se výsledky, ani kdo zvítězil a jaké byla účast.³

¹ Soukromý archiv J. Čejky

² Soukromý archiv J. Vaňka

³ Soukromý archiv J. Čejky

Velký rozmach lyžování nastal po úspěchu I. Zimní olympiády v Chamonix v roce 1924, kdy se objevily i pokusy o skok na lyžích. V letech 1924 - 1925 postavili mládenci z Hlavňova bez jakékoliv dokumentace a zkušeností můstek na pěkném svahu východní strany Klůčku nad hlavňovským rybníkem, kde nájezd ani doskočiště nepotřebovaly žádných úprav. Ovšem nejsou vzpomínky, že by se na něm konaly závody, i když se na něm skákalo. Podle pamětníka S. Vyčítala se na můstku skákalo 8 – 10 metrů daleko, ale můstek spíše vyhazoval do výšky než do dálky. V letech 1926 – 1927 byl provizorní můstek již v dezolátním stavu. Ovšem sjetí jeho stráně, jak se říkalo Od můstku, i s jeho nájezdem z lesa, bylo bráno za zkušební kvalifikaci pro zdatného lyžaře. V té době byl obdivován učitel B. Krtička, který jako jeden z prvních na Policku zaváděl jízdou švihem. Z počátku to byl telemark, později i kristiánky, které předváděl a učil mladé adepty lyžování.

Koncem dvacátých let bývaly stráně kolem Police, ke Klůčku, k Ostaši a na Hvězdu zejména o sobotách a nedělích plné lyžařů. A nebylo divu, že se pořádaly lyžařské závody. Takovým závodnickým střediskem se stal TJ Sokol Bukovice. Díky iniciátorům Karla Paula a pana Hejnyše se zde konaly závody v běhu na lyžích každým rokem. V roce 1927 se běželo přes Pěkov do Hlavňova ke škole, kolem Hlavňovského rybníku, odtud přes Klůček zpět k sokolovně do Bukovice. Vítězem se stal člen tehdejší finanční stráže Filippi, který své vítězství zopakoval v letech 1928, 1930 a pak ještě v roce 1933. Počátkem třicátých let se již objevila další generace závodníků. Byli to bratři Vlčkové a Oldřich Štěpán z Bukovice, z Police pak Jarda Bendl a především pak hlavní představitelé tehdejší závodní generace bratři Jenkové. Nemalým podnětem k lyžování bylo postavení lyžařského můstku v roce 1930 na stráni naproti Martincovu mlýnu u Bukovice. Můstek byl sice bez nájezdové věže, ale s dřevěnou konstrukcí stolu. Tam se konaly 27. ledna 1931 i okrskové závody, které v běhu vyhrál Jarda Bendl a ve skoku vyhrál Oldřich Jenka, který skočil 16 m.¹

Tehdy se natolik rozrostlo lyžování, že v polickém Sokole byl utvořen zvláštní lyžařský odbor, který měl k 1. lednu 1932 již 131 členů. V roce 1932 vyslal své závodníky dokonce už i na župní lyžařské závody. Kromě zmíněných Jardy Bendla a Oldy Jenky, též jeho bratra Josefa.

¹ *tamtéž*

Okrskových závodů v Bukovici se v roce 1933 a 1934 zúčastnilo přes 20 závodníků z polické jednoty. Na župních závodech v Úpici dne 4. února 1934 dosáhl výborných výsledků Oldřich Jenka, který tam skočil 18 metrů, v běhu byl třetí a vyhrál závod sdružený. Jeho bratr Josef tam byl v běhu pátý. V lednu 1935 se poličtí lyžaři zúčastnili okrskového srazu lyžařů v Bukovici se svými 35 účastníky a dále pak okrskových závodů v Malých Svatoňovicích a v Machově, kde dosáhl dobrého umístění dorostenec Foglar a v mužích Josef Jenka.

Zde je nutno se zmínit o události, která ovlivnila vývoj lyžařského sportu na Policku. Po narukování Oldřicha Jenky k vojenské prezenční službě, tehdy jednoho z nejlepších lyžařských závodníků na Policku, který se dostal k hraničářskému praporu č. 2 do Trutnova a byl začleněn do speciálního vojenského kurzu lyžařského na Výrovku v Krkonoších. Zde absolvoval speciální přípravu sestávající z nového systému tréninku, ze skoro denních závodů a na tehdejší dobu již v moderní výzbroji s lyžemi běžkami s Brotwithovým vázáním.

Stal se brzy instruktorem a dostal se do party známých lyžařských závodníků Kováře, Kadavého, Hilšera a Havlíčka, což byly vesměs závodníci z Krkonoš, ale jezdící za pražské kluby. V této partě docílil význačných závodnických úspěchů. Vyhrál celostátní vojenské hlídky v Jánských Lázních o cenu generála Kuttelvašera. Na divizních závodech na Zvičině v roce 1937 vyhrál závody v běhu na lyžích a ve skoku se umístil na čtvrtém a pátém místě. Tehdy jejich vojenská hlídka v sestavě Kovář, Kadavý, Jenka, Havlíček vyhrála vojenské závody Malé Dohody. V roce 1938 v celostátních dvoudenních závodech hlídek v Olešnici zvítězil společně a Vávrou a Kovářem. Jejich hlídka vyhrála i závody hraničářů na Šumavském Špičáku.

Jeho zkušenosti a příklad se projevil také na Policku. Především ve zmodernizování lyžařského výcviku s podstatným zaměřením na nové, mladé závodníky. Dobrých výsledků poté dosahovali bratři Jenkové, Foglar a dorostenci Josef Beran a Josef Šmíd. Působení Oldřicha Jenky jako instruktora na Výrovce mělo i jiným směrem význam pro polické lyžaře. Tím, že byl neustále činný na Výrovce, umožnil, aby tam jezdili do tehdejší noclehárny v připojené vojenské boudě i další členové polického Sokola. Nejen na pravidelné zájezdy na konci týdne, ale i na týdenní dovolené a hlavně v období velikonočních svátků, kdy byl v okolí Výrovky nejen výborný lyžařský terén, ale hlavně kvalitní sníh, jarní firm. A tak není divu, že všichni

účastníci se zaměřovali na nácvik moderního slalomu, který se po celé dny jezdil v ideálním terénu řídkého lesa a kleče pod Výrovkou.

Samozřejmě se pokračovalo v závodní činnosti. Na závodech ČOS v Malých Svatoňovicích 17. ledna 1937 byl Oldřich Jenka 3. v běhu a 2. ve sjezdu, Josef Beran byl 6. v běhu. Rovněž na župních závodech na stejném místě, ale o týden později startovali Oldřich Jenka a Josef Beran v mužích a Sláva Jenka v dorostencích opět na předních místech mezi prvními šesti. Na lyžařských závodech VII. okrsku Jiráskovi sokolské župy v Rokytníku dne 21. února 1937 vyhrál Oldřich Jenka a Josef Beran byl čtvrtý. Na lyžařských závodech X. okrsku 28. února v Bukovici byl Josef Beran první, Oldřich Jenka druhý, dále pak se závodilo i ve skoku, kde vyhrál Oldřich Jenka a za dorost vyhrál Sláva Jenka.

V roce 1938 se poličtí lyžaři zúčastnili 9. ledna závodů VII. okrsku ve Vysoké Srbské a 23. ledna lyžařských župních závodů na Zvičíně, kde startovali Oldřich Jenka, Josef Beran a Věra Čejková v dospělých, v dorostu pak Sláva Jenka. Dalších závodů se zúčastnili 7. února v Malých Svatoňovicích.

V letech 1937 – 1939 působila řada polických závodníků i mimo oblast Police. Bylo to dáno rozvojem zbrojařského průmyslu, zejména pak automobilky v Mladé Boleslavi, kam odešla pracovat řada závodníků jako Josef Jenka, C. Vlček, Jiří Čejka a Kubeček z Machova, kteří pak začali závodit za Sokol Mladá Boleslav.¹

¹ Soukromý archiv J. Čejky

6. 1. 3 Závodní lyžování během II. světové války

Rozdělení Československa, osamostatnění Slovenského štátu, obsazení Čech a Moravy německým vojskem a 15. března 1939 vyhlášení Protektorátu se stalo šokem pro všechno obyvatelstvo. Nebezpečí likvidace celého národa způsobilo celonárodní uvědomění a semknutí všech vrstev obyvatelstva. Po krátkém odmlčení, jakoby po veřejné agonii, došlo opět k rychlému rozvoji společenského života, pokud to Němci v prvních letech umožnili. A to jak různých kulturních akcí, tak i spolkového života a sportu. Ten se projevoval zejména v Sokole, do doby než byl o velikonocích roku 1941 zakázán.

13. ledna 1940 byl na přeboru Náchoda Oldřich Jenka třetí v běhu na 18 km, Josef Havlíček pátý a Josef Beran devátý. Odpoledne se jel na Dobrošově sjezd, ve kterém byl Josef Beran druhý. Po zabrání Krkonoš už 5. února 1939 uspořádal Klub českých turistů Vinohrady v Polici nad Metují svůj II. ročník klubovního závodu o putovní cenu MUDr V. Uttlá. V závodě v běhu na 12 km, který měl start na náměstí a běželo se Tomkovou ulicí směrem na Bělý a po okraji lesů, tenkrát protektorátní hranici na Suchý důl a zpět na náměstí, vyhrál Josef Jenka, druhý skončil Oldřich Jenka. Odpoledne se jel slalom na stráni u Šolcova lesa v Ochozi, kde vyhrál Oldřich Jenka. Není bez zajímavosti, že první ročník těchto závodů, tehdy ještě v Krkonoších vyhrál rovněž Poličák, jeden z průkopníků lyžování na Policku ve dvacátých letech, Stanislav Vyčítal, který se stal v roce 1934 po kurzu a zkouškách vedoucím ve svazu lyžařů.

21. ledna 1940 na župních lyžařských závodech v Malých Svatoňovicích byl dorostenec Sláva Jenka třetí. Na oblastních závodech VII., IX. a X. okrsku v Dřevíči byl opět Sláva Jenka třetí a Anna Jirmanová první. Na závodech v Kunvaldu vyhrál Oldřich Jenka běh. 3. února vyhrál Sláva Jenka dorostenecké závody ČOS v Malých Svatoňovicích. 11. února vyhrál běh v Novém Hrádku Oldřich Jenka a ve sjezdu a slalomu byl druhý. Do lyžařské školy v Beskydech byli přihlášení Oldřich Jenka a Věra Čejková. 18. února se zúčastnilo okrskových závodů v Polici v rámci akce Ukaž co umíš třináct mužů a čtyři dorostenci. V běhu na 12 km byl Josef Beran třetí. Dne 25. února na závodech v Machově byl první dorostenec S. Jenka, muže vyhrál Josef Jirman z Vysoké Srbské, v ženách byla druhá Anna Jirmanová a ve sjezdu zvítězil Josef Beran.

12. ledna 1941 byl v Novém Hrádku v běhu mužů na 10 km čtvrtý a ve sjezdu první Josef Beran. Téhož dne se závodů ve sjezdu v Náchodě na Dobrošově zúčastnili Josef Havlíček, Věra Čejková, a Oldřich Jenka, přičemž Věra Čejková obsadila čtvrté místo. 26. ledna vyhrál Josef Jenka slalom v Novém Hrádku a Věra Čejková vyhrála v Náchodě sjezd na 1200 metrů. Na závodech sokolské župy Jiráskovy-Podkrkonošské dne 2. února byli ve sjezdu Josef Beran desátý, Oldřich Jenka ve slalomu čtvrtý a Věra Čejková ve sjezdu první. Poslední sokolské závody byly celostátní přebory ČOS v Beskydech s předchozím výcvikovým kurzem na Horečkách, kterého se zúčastnili Oldřich Jenka a Věra Čejková.

4. ledna 1942 byla na lyžařských závodech v Náchodě ve sjezdu na 1200 metrů Věra Čejková druhá, v běhu se zúčastnil Josef Havlíček. 18. ledna byl tento závodník v běhu na 18 km v Novém Městě nad Metují šestý, časem 1,22.10 hodiny. 8. února 1942 byla Věra Čejková ve sjezdu na 1 km v Náchodě čtvrtá. Jeden z posledních lyžařských závodů za války se konal začátkem roku 1943 v Náchodě, kdy ve slalomu byl Oldřich Jenka druhý a ve sjezdu v Novém Hrádku zvítězil.

V té době veškeré lyžařské závody skončily, protože v důsledku těžkých zim a porážek Němců v Sovětském svazu se musely odevzdat lyže pro německou armádu a pochopitelně se vylučovalo, aby se pořádaly závody. Ale to neznamenalo, že lyžařský sport na Policku skončil. Díky známostem s některými českými úředníky na Oberlandratu v Náchodě se prostřednictvím majitele firmy A. Löwy – tkalcovny v Bukovici, tehdejšího vysoce postaveného německého průmyslníka F. Schuha podařilo získat řadě polických lyžařů hlavně z řad dřívějšího Sokola, propustku do tehdejšího sudetského území a tak se propašovaly lyže do Krkonoš. V zimách roků 1943 a 1944 se začalo jezdit tam a užívat nádherných tamních plání pro trénink sjezdových disciplín.¹

¹ Soukromý archiv J. Čejky

6. 1. 4 Lyžování po II. světové válce

Pádem Německa a osvobozením Československa nastala v celém národě euforie a v krátké době se začaly obnovovat nejen všechny materiální podmínky pro nový život, ale i společenské akce a pochopitelně i sportovní život.

Organizované lyžování se v prvních poválečných letech soustředilo především do Machova. Až rokem 1953 se vlastně začíná psát novodobá historie lyžařského oddílu v Polici. Koncem tohoto roku dostal Jiří Čejka dopis od výboru TJ Sokola v Polici, ve kterém ho požádali, aby svou činnost a zejména organizační práci, kterou věnuje Machovu, přenesl do Police a tak přivedl k životu závodní lyžařský sport.

Určitá možnost nastala, když ministerstvo školství v roce 1954 rozhodlo, že v místech, kde k tomu budou předpoklady, zejména po odborné stránce vedení, budou vytvořeny sportovní školy na jejichž činnost budou vyhrazeny finanční prostředky. Tyto školy by pak byly řízeny příslušným tělovýchovným orgánem. Protože se v Polici lyžování vůbec neprojevovalo a navíc ředitelství školy tehdy mělo negativní postoj ke sportu a tělovýchově, podobně jako v Machově, byly sportovní školy v lyžování vytvořeny na doporučení krajské lyžařské sekce v Teplicích nad Metují a v Broumově.

Obě tyto školy, vedené v Teplicích učitelem Poznarem a v Broumově učitelem Pozděnou, byly zabezpečeny po materiální a finanční stránce. Ukázalo se však, že obě jmenované školy zdaleka nesplnily očekávání. Jejich činnost v zimě 1954-55 byla minimální, možnosti finančních dotací vůbec nebyly využity, takže je po skončení roku vracely. Po informacích u tehdejšího lyžařského referenta krajského výboru Otty Schnellera a jeho doporučení, se pokusil v roce 1955 zorganizovat sportovní školu v Polici. Nebylo to jednoduché, protože zde nebyli ani závodníci, ani osoby pro organizaci a na škole se setkal spíše s nezájmem.

Takovým startem k činnosti byl seminář pro rozhodčí, který uspořádala okresní lyžařská sekce ve dnech 10. – 11. září 1955 v Polici a v Machově. Na seminář byli pozváni představitelé ústřední lyžařské sekce v Praze, Miloš Dufek a Dr. Otto Kulháněk, kteří zde přednášeli. Zúčastnilo se na dvacet účastníků z okresu, zejména těch, kteří měli o práci v lyžování zájem a byli činní už při akcích v Machově. Ostatně jeden z účelu tohoto semináře bylo i seznámit pražské hosty s možnostmi lyžařského sportu

na Policku a zejména s terénem a akcemi v Machově. Při této příležitosti se utvořila skupina lidí, kteří byli ochotni spolupracovat i v Polici.

Nato se Čejkovi podařilo přemluvit ředitele školy Vojtíška, aby mohl uspořádat na podzim roku 1955 v jednotlivých třídách přednášky o lyžování s nábořem k pravidelnému výcviku. Po skončení přednášky mu ředitel školy zaslal dopis se seznamem přihlášených. Vlastní cvičení začalo 10. prosince 1955, ke kterému se dostavilo z přihlášených pouze pět jedinců. Výcvik probíhal převážně pro nedostatek sněhu v Sokolovně. Na pokyn krajské sekce bylo částečně převedeno materiální vybavení z Teplic.¹

Dne 5. února 1956 byly uspořádány první závody v běhu na lyžích se startem u sokolovny. Trat' vedla pod Havlatkou na Manžursko až na vršek Zákopanice a po hraně Havlatky a jejím úbočí zpět do cíle u sokolovny. Bylo celkem 40 startujících s výsledky do deseti let na 500 metrů vyhrál Beran Josef, před Pivničkou a Švejdarem, na 1 km (11 – 12 let) zvítězil Exnar Pavel, před Králem a Thérou a na 2 km (13 – 14 let) vyhrál Teichmann Miloš, před Lajerem Milošem a Reimanem. Závodila i děvčata do 10 let, mezi kterými vyhrála Pouzová Jarča před Vackovou Marií, v kategorii 11 – 12 let zvítězila Kyselová Růžena před svou sestrou Zdenou a v kategorii 13 – 14 let první dojela Prouzová Jana.²

Tehdy se objevili i první pomocníci při organizaci závodů: Jiří Volke, Jaroslav Patočka, Josef Plný. Další závody se uskutečnily na stejných tratích dne 11. března 1956 za účasti 79 startujících. Ještě ten samý den se jely závody ve slalomu na Havlatce nad dívčí školou. Závody měly velký úspěch a hlavně ohlas u veřejnosti, takže činnost tzv. sportovky, jak se v Polici nazývala sportovní škola, byla zajištěna.

¹ Soukromý archiv J. Čejky

² Soukromý archiv A. Pohla

Během léta roku 1956 se provozovala převážně atletika, ale vyskytly se určité problémy. Jednak výbor Sokola měl výhrady k autonomnímu vedení sportovky bez vlivu samotného výboru, ale i problémy materiální, protože veškeré vybavení a finance byly vedeny na sportovce v Teplicích, zatímco polická sportovka byla jakýmsi detachovaným oddělením této teplické školy. S touto školou byla záležitost částečně vyřešena na schůzce 16. října v Polici, přičemž byla přislíbena větší zásilka běžek, skoček a sjezdovek. V Polici byla zorganizována přednáška Bohouše Tvrzníka s promítáním filmů o Zimních olympijských hrách v Cortině d'Ampezzo, která nemálo přispěla k propagaci mezi mládeží.

Za rok 1956 bohužel zase propadly peníze, které původně byly přiděleny do Teplic a protože byla silně kritizována špatná činnost učitele Poznara, uvažovalo se dokonce o zrušení Sportovního školního družstva (SŠD). Peníze na inventář dostal pouze Trutnov a tak na 1. února 1957 byla svolána schůze ředitelů SŠD, kde bylo dohodnuto zrušení SŠD v Teplicích a Broumově s tím, že Police bude existovat dál a dostane určitou finanční částku jako dotaci na provoz a na nákup inventáře.

V únoru 1957 se poprvé zúčastnili cvičení a pravidelného tréninku Josef Beran a Ludvík Pivnička, pozdější význační závodníci. Sportovka se ve dnech 22. – 24. února 1957 pod vedením Jiřího Volkeho poprvé zúčastnila krajských přeborů žactva v Jánských lázních v běhu a ve skoku. Poličtí závodníci měli minimální zkušenosti, protože se trénovalo jen na malém sněhovém můstku na Havlatce. V Jánských Lázních byl špatný dojezd, který se nepodařilo upravit a tak poličtí závodníci skákali raději se zavřenýma očima a k tomu ještě na nevyhovujících, obyčejných lyžích. Výsledky proto nebyly nejlepší.

Na závěr sezóny byl uskutečněn zájezd na Luční boudu v Krkonoších v rámci okresní lyžařské sekce. Z Police tam byli Pohl, Lamka a Lajer Zdeněk a to ještě ředitel školy Vojtíšek nepovolil účast pro Průšu, Lajera Josefa a Bednáře.

Nová sezóna byla v roce 1957 zahájena účastí na několika přespolních bězích. V té době ovšem vrcholily problémy s existencí SŠD, pro naprostou nečinnost Poznara v Teplicích a v Broumově. Na zvláštní schůzi 9. října 1957 se Poznar vzdal funkce vedoucího SŠD. Následně byly v Teplicích a v Broumově zrušeny sportovní družstva a ponechány jen oddělení v Polici pod vedením Jiřího Čejky a v Machově pod vedením

Miroslava Hejnyše a Miroslava Tomka. Současně byl předán inventář z Teplíc a Broumova do Police a částečně do Machova.¹

V listopadu 1957 byl postaven na Havlatce provizorní můstek a začalo se s tréninkem skoku. V prosinci se několik závodníků z Police zúčastnilo krajského soustředění v Jánských Lázních pod vedením známých závodníků z Trutnova Hamplem a Šípkem. Na závěr roku 31. prosince se opět konalo soustředění žáků SŠD, jehož se zúčastnilo čtrnáct žáků z nichž čtyři byli z Machova.

Rokem 1958 začíná jedno z nejúspěšnějších let polického lyžování. Už začátkem ledna byly uspořádány náborové závody, kde obsadili závodníci sportovky všechna první místa, zrovna tak jako na okresních přeborech 12. ledna v Machově. Sportovka zajela i na okresní přebory Náchoda, kde opět obsadila všechny první místa. Ještě většího úspěchu dosáhl v únoru na krajských přeborech žactva ve Vrchlabí Antonín Pohl. Stal se poprvé krajským přeborníkem v běhu na lyžích starších žáků na 2 km. I další měli pěkné úspěchy. Ve výpravě, kterou vedl Miroslav Hejnyš, byli v mladších žácích na 1 km Zdeněk Lajer třetí a Josef Beran čtvrtý. V Malých Svatoňovicích jeli Pohl a Sychrovský za mladší dorostence okresu Broumov v závodě krajského přeboru štafet a skončili třetí, přestože byli stále ještě žáci. 23. února 1958 byly uspořádány druhé náborové závody a současně i první závody ve skoku na malém sněhovém můstku na Havlatce.

V březnu se poličtí závodníci zúčastnili celostátního přeboru žactva v Harrachově, kde byl v běhu Pohl šestý a Sychrovský sedmáctý ze 65 startujících staršího žactva, přičemž Pohl byl nejlepší z Východočeského kraje. V běhu mladšího žactva byl Zdeněk Lajer čtrnáctý a Josef Beran dvacátý z 50 účastníků. Na výběrových závodech Libereckého a Hradeckého kraje 23. března v Kořenově byl Antonín Pohl třetí, jen čtyři sekundy za vítězem ze 47 startujících. V mladším žactvu byl Zdeněk Lajer sedmý a Josef Beran čtrnáctý ze 34 startujících. Kromě toho Pohl skákal, byl dvacátý třetí ve skoku a čtvrtý v závodě sdruženém hned za krajským přeborníkem Žižkou. Na závěr sezony bylo uspořádáno soustředění na Luční boudě v Krkonoších ve dnech 18. – 20. dubna 1958 za vedení Otty Nespěchala a Jiřího Čejky.²

¹ Soukromý archiv J. Čejky

² Soukromý archiv A. Pohla

Už během zimní sezony si někteří závodníci sami postavili prozatím jen sněhový můstek na zámečku směrem k Bukovici. Časem se zjistilo, že je tam mnohem výhodnější terén pro malý můstek než na Havlatce, a proto byl požádán Miloslav Bělonožník, aby připravil projekt můstku. Projekt byl brzo zhotoven i s menší dřevěnou nájezdovou věží a tak se během roku mohlo začít s přípravou stavby. Nebylo to tak jednoduché, protože došlo ke sporům mezi vedením sportovky a majiteli stráně, zejména při hloubení doskoku. Tento spor se urovnal, když bylo přislíbeno, že další úpravy pozemku se dělat nebudou. Takže se horečně přistoupilo ke stavbě můstku, aby se již v příští sezóně dalo na něm skákat.

Sportovní školy dorostu byly v létě ministerstvem školství zrušeny a místo nich vytvořeny Výcvikové základny mládeže řízené a financované přímo okresními výbory ČSTV s dotacemi od krajských výborů.

Do nastávající zimní sezony byl zahájen výcvik už v září. Pro značnou popularitu bývalé sportovky stoupl počet účastníků v průměru na dvacet, takže kromě Jiřího Volkeho začal občas vypomáhat i Miroslav Hejnyš, který se přestěhoval z Machova a později se k nim připojil i Otta Nespěchal. Výsledky minulé sezóny potvrdily i tabulky vydané krajskou sekcí. V mladších žácích se umístili Zdeněk Lajer na 3. místě a Josef Beran na 4. místě, ve starších žácích dokonce Antonín Pohl vyhrál. Na podzim se také velmi intenzívně pracovalo na výstavbě lyžařského můstku na Zámečku. Výstavba se prováděla hlavně pomocí brigádnických hodin a to v takovém rozsahu, že ještě v prosinci 1958 mohla být provedena kolaudace lyžařského můstku s normovým bodem 20 metrů.

Vzhledem k organizačním změnám, kdy činnost byla nyní financována okresním výborem ČSTV přímo přes Tělovýchovnou jednotu, byla Výcviková základna mládeže změněna na lyžařský oddíl TJ Spartak Police nad Metují. Ten oficiálně zahájil svou činnost 15. ledna 1959 propagačním večerem v hotelu Hvězda s promítáním lyžařských filmů.¹

¹ Soukromý archiv J. Čejky

Na závodech ve Vrchlabí byl Antonín Pohl první v mladších dorostencích v běhu na 5 km a Josef Lajer čtvrtý z 19 startujících. Na krajských přeborech štafet dorostu v Malých Svatoňovicích byla polická štafeta druhá. Na krajských přeborech žactva byli ve starších žácích na 2 km Samek desátý a Lindr dvanáctý ze 68 startujících. V mladších žácích Hanousek sedmý, Pohl Jan devátý. Ve sdruženém závodě Lamka desátý, Lindr třináctý. Ve skoku Lamka dvanáctý, Hofmann třináctý a Lindr dvacátý první ze 35 startujících.

V únoru byl zahájen trénink na novém můstku na Zámečku a následně odcestovala výprava na krajské přebory do Špindlerova Mlýna, kde byli v běhu na 5 km Antonín Pohl a Josef Lajer shodně na pátém místě, ve skoku byli oba třetí zrovna tak, jako ve sdruženém závodě. Oba se zásluhou těchto výsledků poprvé probojovali na mistrovství republiky, kde ze 70 startujících byl Pohl dvacátý čtvrtý a Lajer dvacátý osmý v běhu, ve skoku Pohl desátý, Lajer čtrnáctý a ve sdruženém závodě Pohl šestý, Lajer osmý, jako druhý a třetí z kraje.¹

Už v průběhu předcházejícího roku, ale hlavně od roku 1959, kdy byl utvořen Lyžařský oddíl TJ Spartak, účastnili se závodů i někteří dospělí závodníci. Byl to především Otta Nespěchal, který patřil v té době mezi nejlepší na okrese, ale dociloval výborných výsledků i v rámci krajských závodů. Navíc pomáhal i při trénincích mládeže. Kromě toho startovali za muže i další závodníci, zejména z těch starších ročníků, jako byli Mírek Hejnyš, Josef Grätz, Josef Beran starší, otec významných polických závodníků a Jiří Čejka. Jejich starty se omezovaly na okresní přebory, na místní závody a na tehdy oblíbené zimní závody branné zdatnosti.

Ve dnech 19. – 20. prosince bylo provedeno dvoudenní soustředění na prvním sněhu na Hradecké boudě v Krkonoších s vedoucím Čejkou a Hejnyšem. Z Police tam následně zůstali na další tři dny krajského soustředění Samek, Lamka, Klimeš a Zdeněk Lajer, když na kontrolních závodech byli jako nejlepší z kraje Samek před Lamkou. Na vánoční soustředění nejlepších dorostenců byli pozváni do Harrachova Antonín Pohl a Josef Lajer.²

¹ Soukromý archiv A. Pohla

² Soukromý archiv J. Čejky

V prosinci 1960 absolvovali Hejnyš a Škop trenérský kurz III. třídy na Luční boudě a Pohl s Lajerem byli pozváni na celostátní soustředění do Harrachova.

V lednu 1961 bylo málo sněhu a tak poličtí závodníci startovali jen na krajských štafetách v Horní Branné, kde starší dorostenci byli čtvrtí a mladší dorostenci vyhráli. Pro prudkou oblevu se v tomto roce nekonal další ročník Malé ceny Police. V únoru bylo dosaženo pěkných výsledků na krajských přeborech žactva a dorostu v Jilemnici, tak že se Beran J., Lajer Z. a Pivnička L. v mladším dorostu a Lajer J. a Pohl A. ve starším dorostu kvalifikovali na celostátní přebory. Tam obsadili ve sdruženém závodě Pivnička dvanácté místo v mladším dorostu, Pohl čtrnáctý a Lajer patnáctý ve starším dorostu. V běžích se umístili mezi třicátým a padesátým místem. V březnu již nebyl žádný sníh a tak se prováděli jen brigády na překlenutí potoka u sokolovny pro možnost výstavby nového můstku na Havlatce.¹

V listopadu bylo navezeno přes patnáct pytlů borovicového jehličí a utvořena na loukách v Bukovici zkušební umělá běžecká dráha. V prosinci se uskutečnila návštěva trenéra Václava Mečíře, který měl metodický dozor nad výcvikovými základnami mládeže. Pod jeho vedením byl uspořádán v sokolovně speciální lyžařský trénink.²

Zima 1962 byla zahájena vítězně, když na okresních přeborech v běhu 8. ledna v Machově byl Josef Lajer první v juniorech, starší dorost vyhrál Antonín Pohl, v mladším dorostu byl první Lajer Zdeněk.³ V lednu se Miroslav Hejnyš a Ladislav Škop zúčastnili školení trenérů v Harrachově a stali se trenéry II. třídy. Na celostátních výběrových závodech v Kořenově byl Josef Lajer osmnáctý v juniorech, ve starším dorostu A. Pohl čtrnáctý., v mladším dorostu Josef Beran čtvrtý, Pivnička sedmý a Lajer Zdeněk třetí ze 73 startujících. Na štafetách v Horní Branné bylo družstvo mladšího dorostu třetí (Pivnička, Lajer, Beran). Na krajských výběrových závodech ve Vrchlábí byl v ml. dorostu Pivnička druhý, Zdeněk Lajer čtvrtý a Beran Josef pátý a ve starším dorostu Antonín Pohl čtvrtý.

¹ *tamtéž*

² Soukromý archiv J. Čejky

³ Soukromý archiv L. Doležala

Na okresních přeborech v roce 1960 obsadili poliští všechna prvá místa, až na Řehůrka z Machova v běhu starších žáků. Ve skoku a sdruženém závodě byli ve starších žácích první Pivnička, druhý Zdeněk Lajer. V mladších žácích vyhrál všechny závody (běh, skok, sdružený) Josef Jenka, v mladším dorostu Antonín Pohl a ve starším dorostu Josef Lajer. Ve Vrchlabí na krajských přeborech vyhrál v mladším dorostu Antonín Pohl, ve starším dorostu byl Josef Lajer pátý.

V lednu 1960 se konaly náborové závody pro mladé adepty, ve kterých vynikal Jiří Beran a v děvčatech Zdeňka Čejková. Na zimní krajské spartakiádě ve Špindlerově Mlýně v únoru 1960 byli ve starším dorostu v běhu na 10 km Lajer Josef pátý a ve sdruženém závodě třetí, v mladším dorostu Antonín Pohl v běhu na 5 km druhý, stejně jako v závodě sdruženém. Ve starších žácích skončili v běhu na lyžích - Zdeněk Lajer sedmý, Ludvík Pivnička osmý, Josef Beran desátý a Jiří Klimeš dvanáctý Pivnička byl čtvrtý v závodě sdruženém.

Na krajských přeborech ve štafetách v Malých Svatoňovicích byli poliští třetí v mladších dorostencích, druzí ve starších žácích a třetí v mladších žácích. Po závodech se jelo na lyžích ze Svatoňovic až do Police, což je více než 20 km. Na celostátních přeborech v Ružomberoku byl Antonín Pohl devatenáctý v běhu a sedmý ve sdruženém závodě. V únoru 1960 byl uspořádán I. ročník Malé ceny města Police žactva v závodě sdruženém dvoučlenných družstev. Ve starších žácích se stali vítězi Ludvík Pivnička a Zdeněk Lajer, zatímco v mladších žácích vyhráli závodníci z Machova Ducháč a Řehůrek.

V březnu na celostátních přeborech žactva v Harrachově byli ve starších žácích čtrnáctý Zdeněk Lajer a šestnáctý Josef Beran, ve štafetách byla polická sestava čtvrtá. Na závodech Trutnovské patnáctky byl Antonín Pohl druhý, Lajer Josef čtvrtý a Josef Beran osmý.¹

Příprava na další zimní sezónu byla zahájena v září účastí na několika tradičních přespolních bězích. Pokračovalo se v brigádnických pracích na můstku a běžeckých tratích a 21. listopadu přednáškou s Miloslavem Bělonožníkem současně s promítáním lyžařských filmů. V té době měla základna již tři tréninková družstva s 45 sportovci a 5 trenéry.

¹ Soukromý archiv A. Pohla

4. února 1962 na okresním přeboru žactva poličtí závodníci obsadili všechna první místa. Současně se konal II. ročník Malé ceny města Police ve sdruženém závodě žactva, kde v mladších žácích vyhrála Police (Jenka Josef, Kvapil). Na krajských přeborech v Harrachově byli v mladších žácích druhý Gross, sedmý Jaroslav Rohulán, devátý Beran Jiří, v dorostu mladším byl druhý Beran Josef a pátý Zdeněk Lajer. Ve sdruženém závodě mladších žáků obsadil třetí místo Josef Jenka, čtvrté Kvapil Jiří. Ve štafetách mladších žáků byla Police třetí, v dorostencích mladších se stala polická štafeta krajskými přeborníky ve složení Pivnička, Lajer, Beran. Na krajských přeborech dospělých byl Antonín Pohl třetí v běhu na 10 km a v juniorech Lajer Josef také třetí. Na celostátních přeborech ČSSR v Harrachově byl v mladším dorostu Beran Josef 11., ve starším dorostu Antonín Pohl 18., štafeta Police byla šestá. Na memoriálu Hanče a Vrbaty byla polická štafeta v mladších dorostencích druhá za Harrachovem.¹

Podzim 1962 byl zahájen likvidací výcvikové základny mládeže, když všechno majetek byl převeden na lyžařský oddíl TJ Spartak Police nad Metují. Po překlenutí potoka pod Havlatkou na konci zahrady u sokolovny bylo započato s výstavbou nového lyžařského můstku. Lyžařský oddíl uspořádal 4. listopadu 1962 kurz pro nové rozhodčí, kterého se zúčastnilo na deset zájemců z Police a po absolvování se stali lyžařskými rozhodčími. Mezi nimi byl i Josef Kohm, do té doby hospodář TJ, který se stal v pozdějších letech význačnou osobností při vedení lyžařského oddílu a též rozhodčím I. třídy s působením na celostátních lyžařských akcích. Koncem listopadu zajeli skokané z Police na trénink do Trutnova ke skokům na tamním můstku s umělou hmotou.²

Rok 1963 začal pro Spartak Police opět úspěšně. Hned na prvních závodech ve Vrchlabí 5. ledna 1963 zvítězil ve starších dorostencích Josef Beran, druhý byl Lajer Zdeněk, v juniorech na 15 km byl Antonín Pohl čtvrtý. Lyžařský klub se staral i o cvičitele a tak Šolc Oldřich, Plný Josef, Šelichar a Březký absolvovali ve dnech 3. – 5. ledna kurz cvičitelů na Pomezních boudách. Na okresních přeborech žactva 14. ledna zvítězili v kategorii do 10 let Boris Jenka a Drahuše Kohmová, v mladších žácích Beran Jiří a Hejnyšová Vlasta, ve starších žácích Gross Tomáš a Šmídová Magda. Současně téhož dne byl v Dolní Branné Josef Beran druhý a Lindr čtvrtý ve starších dorostencích.

¹ Soukromý archiv A. Pohla

² Soukromý archiv J. Čejky

Dne 10. února se konal již III. ročník Malé ceny města Police ve sdruženém závodě žactva. Vítězi se stali Sokol Dolní Branná v mladších žácích a ve starších Spartak Police - Jenka a Kvapil.

Na krajských přeborech dospělých v Jánských Lázních byl ve sdruženém závodě mužů Antonín Pohl třetí. Velkého úspěchu dosáhl na přeborech dorostu ČSSR ve Špindlerově Mlýně Beran Josef, když běžel ve vítězné štafetě staršího dorostu a získal tak první zlatou přebornickou medaili pro Polici. V tomto týdnu byl vůbec velice úspěšný. Předtím v pondělí vyhrál v Harrachově krajský přebor zemědělských a lesnických škol v běhu na 10 km, což opakoval ve čtvrtek hned po přebornických štafetách opět v Harrachově, když vyhrál stejný závod zemědělských a lesnických škol, tentokrát v rámci celostátního přeboru. Předtím už v neděli byl na celostátním přeboru dorostu ve Špindlerově Mlýně na 10 km dvanáctý z osmdesáti startujících. Navíc všechny cesty mezi Špindlerovým Mlýnem a Harrachovem absolvoval vždy po skončení závodu na lyžích přes krkonošské hřebeny. Za tyto úspěchy se stal Josef Beran členem olympijského družstva mladých.¹

Rok 1963 se stal především rokem výstavby lyžařského můstku na Havlatce, na které bylo odpracováno přes 2 000 brigádnických hodin. Už 22. listopadu 1963 byla provedena kolaudace můstku a dán do trvalého provozu. Hodnota stavby byla odhadnuta na 40 000 Kčs, přičemž skutečné náklady dosáhly 2 000 Kčs za práci buldozeru. Významným datem byl 8. prosinec 1963, kdy do Police přijela televize, aby zde nafilmovala nový, mimořádný trénink lyžařů na jehličí. Tento šot byl v televizi několikrát s komentářem vysílán a zařazen do přehledného celoročního programu sportovních událostí z roku 1963.²

Ve dnech 25. a 26. ledna 1964 startovali poliští lyžaři dokonce na čtyřech frontách. V náborových závodech v Polici startovalo 73 závodníků, když kategorii do 10 let vyhrál Jiří Čejka z 26 startujících. V neděli dopoledne v Pavlišově vyhráli poliští všechny kategorie. Skokané odpoledne závodili ve skokanské lize v Suchém dole, kde ve starších žácích obsadili první čtyři místa s vítězem Jirkou Kvapilem, v mladších žácích byl Pavel Hauck druhý. A konečně dorostenci běželi ve Vrchlabí kvalifikační

¹ Soukromý archiv A. Pohla

² Soukromý archiv J. Čejky

závody nejlepších závodníků kraje, kde mezi nejlepšími byl Josef Beran druhý a v mladších dorostencích František Kubeček osmý.

Výborných výsledků dosáhli lyžaři Spartaku Police na krajských přeborech žactva ve štafetách v Dolní Branné, kam Police vyslala dokonce sedm štafet. V mladších žácích štafeta Šmíd, Jiří Beran, Jiří Rohulán z patnácti startujících závod vyhrála. Ještě druhá štafeta této kategorie byla pátá. V kategorii mladších zákyň v sestavě Kubečková, Čejková, Kohmová byla štafeta druhá z jedenácti startujících a druhá štafeta obsadila čtvrté místo. Ve starších žácích byla štafeta Gross, Pohl František a Josef Jenka rovněž druhá z dvaceti startujících.

9. února 1964 byly uspořádány přebory okresu Náchod zároveň se IV. ročníkem Malé ceny města Police. Vítězem se sice stal Malinský z Horní Branné, ale ve družstvu mladších žáků Beran Jiří s Michalem Strašilem z Police, kteří se umístili na druhém a třetím místě. Ve starších žácích rovněž zvítězila Police v sestavě Jenka Josef a Pohl František.

Jednou z největších událostí roku 1964 byly krajské přebory žactva ve dnech 22. – 23. února, při kterých byl oficiálně otevřen nový můstek na Havlatce. Závodům přihlíželo na 700 diváků. Přeborníkem kraje se stal Jiří Beran v mladších žácích a rovněž tak polické družstvo mladších žáků. Vzhledem k tomu, že i v ostatních kategoriích se poličtí závodníci umístili na předních místech, stala se Police nejúspěšnějším žákovským družstvem v kraji. K úspěchům tohoto roku patří i šesté místo Antonína Pohla na mistrovství republiky v Harrachově v závodě sdruženém mužů. Dále pak první reprezentační start polického závodníka Josefa Berana na mezinárodních závodech v polském Zakopaném.

V roce 1965 bylo dosaženo dalších úspěchů polických závodníků. Na krajských přeborech štafet v Lomnici nad Popelkou získaly polické štafety všechna první místa v kategoriích, ve kterých startovaly. Krajskými přeborníky se stali ve starších žácích Šmíd, Rohulán, Jiří Beran, ve starších zákyňích Hejnyšová, Čejková a Šmídová Magda, v kategorii mladších zákyň Strašilová, Kohmová a Šmídová Olina. Scházeli jen mladší žáci, kteří nemohli pro nemoc startovat.

7. února 1965 se konal již V. ročník Malé ceny města Police. Ve starších žácích byl první Jiří Cink ze Semil před Šmídem a Rohulánem, oba z Police, v mladších žácích vyhrál Fulka Jiří před Milanem a Ladislavem Doležalem, všichni z Machova. Putovní

pohár ve starších žácích obhájila Police, v mladších žácích je získala Jiskra Machov. Kromě toho byly závody i II. kolem III. ročníku skokanské ligy žactva okresu Náchod, kde ve starších žácích zvítězil Rohulán z Police před Baldrychem ze Suchého dolu a Strašilem z Police. V mladších žácích vyhrál Matys ze Studnice před L. Doležalem z Machova a Plným Ottou z Broumova.

V této zimě již dociloval význačných úspěchů Josef Beran, kdy byl již členem reprezentačního družstva mladých. V kategorii juniorů byl druhý na kvalifikačních závodech ve Vrchlabí, třetí na celostátních kvalifikačních závodech ve Sliači a pátý na mistrovství republiky v Novém Městě na Moravě. Polický Spartak se poprvé zúčastnil závodu desetičlenných hlídek na 70 km po hřebenech Krkonoš.

Rok 1966 byl rovněž velmi úspěšný a začal okresními přebory 15. ledna v Machově, kde se okresními přeborníky stali na 10 km starší dorostenec Kubeček Vladimír, v mladších dorostencích na 5 km Jenka Oldřich a v mladších dorostenkách na 3 km Čejková Zdena. V mužích byl na 15 km Antonín Pohl třetí. Pokračoval 16. ledna úspěšnými závody mládeže v Polici, kde se okresními přeborníky v běhu na 500m do 10 let stali Čejka Jiří a Miroslava Pohlová, v mladších žácích na 1 km Jenka Boris a Šmídová Olina, ve starších žácích na 2 km Čejková Zdena a na 3 km Beran Jiří. Bohužel závody ve skoku se pro špatné sněhové podmínky nekonaly. Na oblastních závodech žactva ve Vrchlabí vyhráli kategorii starších žáků Jiří Beran a mladší žáky Boris Jenka v silné konkurenci šedesáti závodníků v každé kategorii z celé oblasti.

Josef Beran již jako řádný člen národního družstva startoval v Itálii, kde v závodě Cup Val d'Aosta v Courmeyeru běžel v kategorii juniorů na 10 km, kterou vyhrál český závodník Štefl a obsadil dvacáté osmé místo. Přitom všichni čeští závodníci byli z Dukly nebo RH Semily. Zatímco Josef Beran startoval stále ještě jako student lesnické školy a měl před maturitou, která mu nedovolovala, aby se plně věnoval tréninku. Ale už se s ním počítalo, protože byl nominován na další zahraniční start do NDR.

Na krajských přeborech žactva v Harrachově ve dnech 19. - 20. března 1966, se stal Jiří Beran krajským přeborníkem v běhu na 3 km starších žáků ze 70 startujících, když tato disciplína patřila vůbec polickým: třetí byl Miroslav Šmíd, čtvrtý Kalibán a rovněž další skončili mezi prvními dvaceti. Druhý titul krajského přeborníka získala Zdena Čejková v běhu na 2 km starších žákyň, když o 13 sekund porazila přebornici

mladších dorostenek Zuzanu Maternovou, jednu z nejlepších závodnic té doby. Úspěch Zdeně Čejkové zajistil postup do přeboru dorostu ČSSR v Harrachově, kde ve druhé štafetě Východočeského kraje získala stříbrnou medaili.

V mladším žactvu se již tak nedařilo, nejlépe byli sedmí Olina Šmídová a Boris Jenka. Ve sdruženém závodě byli poličtí po běhu na prvních třech místech v pořadí Rohulán, Král, Strašil. Bohužel ve skoku již trochu propadli, protože v tom roce pro špatné sněhové podmínky nemohli vůbec skákat a ani žádné závody ve skoku se v Polici nekonaly. Celkově skončili Strašil třetí, Rohulán čtvrtý a Král sedmý, v mladších žácích byl Pavel Hauck těsně třetí. Skokané na špatné sněhové podmínky doplatili nejvíce, neboť se nemohli konat nejen náborové závody ve skoku, ale ani tradiční Štít Machova a stále populárnější Malá cena Police ve sdruženém závodě družstev žáků. Navíc se nikde nekonala ani skokanská liga mládeže okresu Náchod.

Jeden ze závěrečných závodů této sezóny byl populární Krakonošův štít Rudé Hvězdy Pardubice na Pomezních boudách. V běhu na 15 km vyhrál Oldřich Gult ze Slavoje Teplice o dvě sekundy před Josefem Beranem z Police, Antonín Pohl byl devátý z celkového počtu sta startujících mužů. Ve starším dorostu byl Vladimír Kubeček pátý, v mladších dorostenkách Vlasta Hejnyšová šestá. Ve starších žácích obsadili poličtí běžci dokonce prvá čtyři místa v pořadí: Kalibán, Šmíd, Beran, Strašil ze 36 startujících, starší žákyně vyhrála Čejková Zdena. V mladších žácích byl Hauck Pavel druhý, stejně jako mladší žákyně Olina Šmídová. V kategorii do 10 let vyhráli Kalibán Pavel a Pohlová Miroslava.

Od následující sezony se začíná věnovat trenérské práci Antonín Pohl, což se v nemalé míře projevilo v úspěších polických lyžařů v dalším období. Tato sezóna byla zahájena vzhledem k dobrým podmínkám již 19. prosince, když se v Hlavňově konalo kritérium prvního sněhu. V kategorii starších dorostenců a mužů vyhrál Jan Pohl, mladší dorost Jiří Beran a Zdena Čejková, ve starším žactvu Boris Jenka a Vlasta Strašilová, mladší žačky vyhrála Olina Šmídová a mladší žáky Doležal Milan z Machova.¹

¹ Soukromý archiv A. Pohla

Na okresních přeborech dorostu a dospělých v Machově ve dnech 7. – 8. ledna 1967 se stali přeborníky v běhu Beran Jiří v mladším dorostu a Zdena Čejková v mladších dorostenkách a ve skoku Oldřich Jenka.¹ Ve stejném termínu se konal okresní přebor žactva v Polici nad Metují, kde se přeborníky stali v kategorii do 10 let Miroslava Pohlová, v mladších žáčkách Olina Šmídová, ve starších žáčkách Vlasta Strašilová, ve starších žácích Boris Jenka. V žácích starších byl ve skoku přeborníkem Pavel Hauck a stal se i přeborníkem v závodě sdruženém.

Na kvalifikačních oblastních přeborech v Kořenově vyhrál v mladším dorostu Jiří Beran běh na 5 km, Kalibán byl třináctý, Šmíd dvacátý osmý a Hauck dvacátý devátý ze 71 startujících. Dobře zajela Zdena Čejková, když v mladších dorostenkách byla čtvrtá ze 43 startujících. Také dospělí dopadli poměrně dobře: v juniorech byl Kubeček třináctý a v mužích Antonín Pohl devatenáctý ze 130 startujících. Oba se pak kvalifikovali na celostátní mistrovství do Vysokých Tater.

Kvalifikační závody dospělých ve dne 4. – 5. února v Machově a žactva v Polici se nemohli uskutečnit pro nedostatek sněhu ani v náhradním termínu o týden později. Přesto si závodníci zajeli na závody do Skuhrova, kde již po třetí vyhrál pohár v mužích Josef Beran a tedy definitivně, i když nyní startoval za RH Semily. V mladším dorostu vyhrál Jiří Beran, stejně jako v mladších dorostenkách Zdena Čejková.

Výborných výsledků dosáhla na prvních celostátních závodech žactva v Horní Bečvě mladší záskyň Olina Šmídová, která zvítězila a ve starších záskyňích byla Vlasta Strašilová třetí. Hůře dopadli žáci, z nichž byl nejlepší ve starších žácích šestnáctý Boris Jenka.

Ještě hůře dopadli dorostenci na celostátních přeborech v Novém Městě v Krušných horách. Jiří Beran byl až třicátý první ve starších dorostencích a ostatní byli mezi posledními. Pouze mezi dorostenkami mladšími obsadila Zdena Čejková dobrou pátou příčku. V závodě sdruženém byl Strašil devatenáctý a Král dvacátý druhý v mladších dorostencích, ve starším dorostu byl František Pohl dvanáctý a Jenka Oldřich čtrnáctý

Zima roku 1968 začala závody štafet už koncem prosince v Horní Branné, které byly zařazeny do nové soutěže II. ligy. Muži byli sice v těžké konkurenci 47 štafet až na dvacátém čtvrtém místě a ženy reprezentované staršími dorostenkami (Šmídová Magda, Čejková, Hejnyšová) až patnácté z 18 štafet, ale mladší dorostenci (Šmíd, Beran,

Strašil) byli čtvrtí, starší dorostenci (Kalibán, Hauck, Gross) osmí z devatenácti štafet a mladší dorostenky (Langerová, Kohmová, Strašilová) páté z osmi štafet. Hned na dalších závodech II. ligy v Jilemnici už byli výsledky značně lepší. Ve štafetách byli muži třináctí ze 38 štafet a ženy desáté. Ještě lepších výsledků dosáhli druhý den v závodech jednotlivců, kde Jiří Beran již tradičně vyhrál běh mladších dorostenců z 80 startujících, když Miroslav Šmíd byl čtvrtý. V mladších dorostenkách byla Vlasta Strašilová devátá a Rita Langerová desátá z 54 startujících, ve starších dorostenkách byla Zdena Čejková ze 40 startujících až dvanáctá, ale i ona se kvalifikovala na republikové přebory.

Ve stejný den startovala druhá garnitura polických závodníků na štafetových závodech v Malých Svatoňovicích. Poliští Lyžaři samozřejmě využívali každé možnosti, aby startovali i na dalších závodech, kde většinou patřili ve výsledcích mezi přední závodníky.

Bezesporu největším úspěchem tohoto roku byl první titul přeborníka republiky v individuálním závodě v běhu na lyžích mladšího dorostu v Josefově Dole, Jiřího Berana, kde Miroslav Šmíd byl devatenáctý a Zdena Čejková čtrnáctá.

V tomto roce se konal již šestý ročník Malé ceny města Police ve sdruženém závodě žactva. Ve starších žácích se stali vítězi Hauck Pavel a Josef Jenka, v mladších žácích Kalibán Pavel a Rohulán Pavel, všichni z Police.

Na závěr sezóny si lyžaři z Police 3. března zajeli na tradiční Krakonošův štít na Pomezních boudách, kde zvítězili Petr Jenka v žácích do 10 let, Františka Grossová v žačkách do 10 let, Jiří Beran v mladším dorostu a Rita Langerová v mladších dorostenkách.¹

Zimní sezona 1969 se opět řadí k nejúspěšnějším tohoto období. Začala okresními přebory žactva v klasických disciplínách v Machově, kde se stali okresními přeborníky v běhu na 500 m do 10 let Petr Suchánek a Zina Kohmová. V žácích ml. na 1 km byl druhý Petr Kysela a v žačkách zvítězila Miroslava Pohlová před Františkou Grossovou. Žáky starší vyhráli Machovští, ale v děvčatech zvítězila Dagmar Hejlová. Zato ve skoku a ve sdruženém závodě vyhráli domácí závodníci.

¹ Soukromý archiv A. Pohla

Za týden nato se sjeli do Machova dospělí na okresní přebory, kam k velkému překvapení přijela i velká výprava z krkonošských klubů. V dorostenkách byla Vlasta Strašilová druhá, v dorostenkách starších Zdena Čejková třetí. Dorostence starší vyhrál Jindříšek z Lučan před Jiřím Beranem. Ženy vyhrála Magda Šmídová před Jirsovou, obě z Police. V mužích zvítězil domácí Doležal, závodící za Duklu Vimperk, třetí byl Antonín Pohl. Přebory okresu ve skoku byly současně už 18. ročníkem Štítu Machova, který vyhrál Střelec z Jiskry Harrachov. Přeborníky okresu se stali v ml. dorostu Pavel Hauck z Police, ve st. dorostu Jiří Meier ze Studnice a v mužích Oldřich Jenka z Police. Ti stejní se stali okresními přeborníky i v závodě sdruženém.¹

Poličtí lyžaři se zúčastnili závodů v Tanvaldě, Studnici a v Náchodě a poté už přišly na řadu vrcholové závody. Na celostátních přeborech 9. – 10. února 1969 v Harrachově se stala Miroslava Pohlová v mladších žákyních přebornicí republiky a ten samý titul získala i polická štafeta mladších zákyň v sestavě Grossová, Birková, Pohlová. Na republikovém přeboru dorostu v Novém Městě v Krušných horách skončil Jiří Beran v běhu staršího dorostu na 10 km na druhém místě, když ještě 1 km před cílem vedl o 10 sekund. Jen těžký pád a naražení na plot mu zabránilo získat přebornický titul. To nahradily mladší dorostenky. V sestavě Strašilová, Langnerová, Šmídová zvítězily ve štafetě 3x2 km a získaly tak již čtvrtý titul přeborníků republiky pro Spartak Polici.

Celá sezona byla ukončena velmi úspěšným startem na populárním závodě hlídek po hřebenech Krkonoš, kde Police postavila dokonce dvě štafety mužů a jednu štafetu žen.²

Úspěchem polického lyžování je skutečnost, že od roku 1955 byl jmenován členem ústřední komise rozhodčích ústřední lyžařské sekce v Praze a po složení předepsaných zkoušek byl jmenován v roce 1957 i mezinárodním rozhodčím FIS, Jiří Čejka, který mohl svým působením v těchto orgánech silně napomáhat rozvoji lyžování na Policku. Mezi jinými tím, že pro svou specialitu, kterou v ústřední komisi rozhodčích vykonával, a tou bylo studium výpočtových tabulek a systému hodnocení lyžařských soutěží, zejména výpočty výsledků, byl jmenován v roce 1968 do funkce hlavního

¹ Soukromý archiv L. Doležala

² Soukromý archiv A. Pohla

počtáře na připravovaném mistrovství světa v klasických disciplínách ve Vysokých Tatrách v roce 1970. Tím, že byl zařazen do předsednictva organizačního výboru pro toto mistrovství, měl možnost, že prosadil účast dalších činovníků z Police do organizace mistrovství světa. Tak se stalo, že se mohli zúčastnit mistrovství z Police i Miroslav Hejnyš a Ladislav Škop ve funkci techniků, Jiří Volavka a Ladislav Tauc z Machova s Jiřím Volkem z Police ve funkce počtářů a rozhodčích. Pro celou výpravu z Police zajistil kvalitní ubytování v době mistrovství na Popradském plese, což v té době pro přeplněnost ubytovacích možností bylo jinak nemožné. Celá řada mladých závodníků z Police mohla shlédnout tuto vrcholnou, světovou událost v lyžování na vlastní oči. Ostatně někteří z nich se zúčastnili i závodů, když vložený běh juniorů vyhrál Jiří Beran a Jiří Čejka se zúčastnil běhu funkcionářů, který dokončil ve stejném čase jako známý reprezentant a trenér Miloslav Bělonožník.¹

6. 1. 5 Lyžařský oddíl v Polici po roce 1970

Rokem 1970 končí velmi úspěšné období Polického lyžování a dochází k mírnému útlumu, i když činnost lyžařského oddílu trvá i nadále. Projevila se zde řada nepříznivých okolností. Tak především ta skutečnost, že v začátcích sedmdesátých let byly velmi špatné sněhové podmínky a mírné zimy. Mělo to za následek, že se nemohly konat v takové míře jako v minulosti různé náborové závody, které byly vždy podkladem pro hledání nových adeptů lyžařského sportu. Především nemohl být dobře upraven skokanský můstek a tak se na něm prakticky od roku 1969 neskákalo. Bylo to do jisté míry způsobeno i tím, že dosavadní skokané dospěli a skákání zanechali, protože se báli jít bez tréninku na větší můstky, které by museli absolvovat ve vyšších věkových kategoriích. Už dříve ukončil svou trenérskou činnost Luboš Balcar a nebyl nikdo, kdo by ho nahradil a skokany vychovával a tak prostě skokanský sport v Polici zanikl. Byla to velká škoda, protože běžců, na které se nyní lyžařský oddíl zaměřil byli v republice tisíce, zatímco srušenářská disciplína zaostávala. Těchto závodníků bylo stále méně a situace dospěla tak daleko, že stačilo, aby se někdo z běžců odvážil skočit na lyžařském můstku a měl již zajištěnu účast na vrcholných závodech v republice.

¹ Soukromý archiv J. Čejky

Běžci nikdy takovou šanci neměli, pokud nedosahovali vynikajících výsledků. Další ranou pro skokanský sport v Polici bylo rozhodnutí Městského výboru, že se skokanský můstek musí zrušit, protože se tam bude stavět autobusové nádraží, které se nakonec o několik let později postavilo na zcela jiném místě. Už před tím však řada lidí komplikovala situaci tím, když do dojezdové jámy můstku házeli odpadky a při výstavbě kanalizace nechal Městský výbor dojezdovou jámu částečně zasypat. A přitom již rok před zahájením akce na zrušení můstku bylo pro vynikající činnost lyžařského klubu a pro ideální podmínky pro výcvik žáků schváleno ústřední lyžařskou sekcí, že v Polici bude vybudováno mládežnické středisko pro výcvik sdruženářů.¹

Činnost oddílu dál pokračovala se zaměřením pouze na běžecké lyžování a i v dalších letech bylo dosahováno dobrých výsledků. Tak například v roce 1972 na XIII. ročníku Krakonošova štítu v Horní Malé Úpě vyhrál z celkového počtu 897 závodníků Jiří Beran v kategorii juniorů na 15 km a v kategorii mužů byl první jeho starší bratr Josef, tehdy startující již za RH Semily. Zdena Čejková byla v běhu žen na 5 km druhá. Ve stejném roce v populárním běhu hlídek Po hřebenech Krkonoš byla polická hlídka mužů osmá ze 79 hlídek a hlídka žen dokonce druhá z 25 hlídek.

V roce 1973 na běžeckých okresních přeborech žactva v Babí u Náchoda získali tituly okresních přeborníků vesměs závodníci z Police: do deseti let chlapců Daněk Jiří, v mladším žactvu Lenka Hubková a Pavel Jirásek, ve starších žácích Kohmová Zina a Petr Suchánek. Polický oddíl uspořádal okresní přebory pro dospělé v Hlavňově u Police. V mladším dorostu vyhrál Josef Siegel, v kategorii žen byla přebornicí juniorka Rita Langnerová a v mužích Josef Beran.

Na celostátních přeborech v Novém Městě v Krušných horách byli mezi nejlepšími závodnicemi z celé republiky v běhu mladších dorostenek na 2 km F. Grossová dvanáctá a M. Pohlová čtrnáctá, v běhu na 3 km téže kategorie M. Pohlová čtrnáctá a F. Grossová šestnáctá. a štafeta v sestavě Grossová, Zítková, Pohlová byla čtvrtá. Ve starších dorostencích byl Jiří Čejka v běhu na 10 km čtvrtý.

¹ *tamtéž*

V roce 1975 byl lyžařský oddíl pověřen uspořádáním krajských přeborů v běhu. Bohužel pro špatné sněhové podmínky je musel za značných nákladů přeložit na Bobí louky v Krkonoších. Tam dominovali vesměs závodníci z krkonošských oddílů, jen juniory na 15 km vyhrál Jiří Čejka a Pýchová byla v juniorkách druhá. Koncem ledna dosáhl velkého úspěchu Jiří Čejka, který se stal mistrem na akademickém mistrovství v Žilině v běhu na 10 km.

Do historie lyžařského oddílu patří i navázání spolupráce s polskými lyžaři z Górniku Walbrzych, kteří startovali v závodech na kolečkových lyžích v Červeném Kostelci. Poličtí lyžaři zase startovali v Sokolowsku a Poláci na přespolním běhu Okolo Ostaše.¹

V následujících letech se poličtí lyžaři pravidelně účastnili závodů především na krajské úrovni a pokud to podmínky dovolují pořádají až do současnosti běžecké závody v areálu na Nebíčku.

¹ Soukromý archiv A. Pohla

6. 2 Historie lyžování v Machově

6. 2. 1 Počátky lyžování na Machovsku

Lyžování v Machově má velkou tradici. Jeho vzniku dala předpoklady sama příroda, sněhové podmínky a v neposlední řadě také skutečnost, že do Machova do školy jezdily děti z Končin, Závrch, Bělého, ze Lhoty a v zimě byly lyže nutné. Ovšem lyže v tehdejšímu pojmu. Dřevěná prkénka s páskem kůže přes špičku, později kování, takzvané šlapačky a potom řemínkové vázání. Především co kdo měl a co otcové děti uměli udělat. Hlavním důvodem nebyla jízda v současném pojetí, ale nutnost, aby se nebořily do sněhu, kterého některé roky bylo nadměrně mnoho.

O lyžování v Machově před první světovou válkou není mnoho informací. Pouze několik prvních průkopníků, někteří z mladších financů a nebo tehdejších četníků, kteří měli lyže k výkonu svého povolání, ale o sportu jako takovém nelze mluvit.¹

6. 2. 2 Lyžování po 1. světové válce

Až po světové válce a prvních Zimních olympijských hrách se v rozmezí let 1927 – 1930 utvořila v Machově při tělovýchovné jednotě Sokol skupina nadšenců, která podnikala na lyžích výlety do okolí. Prvními lyžníky byli Kubeček Ota, Kubečková Marta, Winter Josef, Plný Ladislav, Novák Gusta, Košťál Bohuslav, Košťálová, Žid František, Plný Vítězslav, ale i další, jejichž jména se nepodařilo zaznamenat pro historii. První závody se konaly v Machově v roce 1934 a jednalo se o závody v běhu na lyžích. V roce 1937 se konaly první skokanské závody na Hůrce.

Za druhé světové války se lyžování hodně rozmáhá. Mládež, pro nedostatek sportování a v zájmu společenského sdružování se hojně věnují tomuto sportu. Tenkrát již větší část mládeže měla Oldřichovky, lyže koláře Břetislava Plného, který se jejich výrobě věnoval. Podnikaly se především výlety na Machovské končiny, do Zlíčka a do Závrch, kde se mládež scházela ze širokého okolí a v družné zábavě trávil příjemné

¹ Soukromý archiv L. Zeleného

odpoledne. V tehdejší době, ale již před druhou světovou válkou dobře lyžují již se závodním zaměřením bratři Jan a Josef Bornovi, Karel Vrba, Miroslav Král a Josef Vít, kteří často zajížděli do Krkonoš a svoje znalosti předávali mladším nadšencům. Jejich obdivovateli byli Blahouš Plný, Josef Flousek, Šilpert Rudolf a mnoho dalších.¹

6. 2. 3 Lyžování po 2. světové válce

Závodní lyžování se výrazněji rozvíjí teprve po roce 1945 a většina machovské mládeže z počátku závodí za Sokol Police. Situace se mění po návratu Jiřího Volavky a Ladislava Doležala z presenční vojenské služby. V roce 1947 vzniká lyžařský oddíl Sokola Machov. Ustavující schůze oddílu byla v hostinci u Těrů. Do čela nového oddílu byl zvolen Václav Volavka, jednatelem Jiří Volavka a vedoucím sportu Ladislav Doležal. Od té doby lze hovořit o práci oddílu.²

Prvních významnějších závodů, kterých se členové nového oddílu zúčastnili byli Zimní sletové hry ve Vysokých Tatrách v únoru 1948. Za Machov startovali Stanislav Jirásek, Novák Jaroslav, Tér Václav a Doležal Ladislav. Všichni v závodě ve sjezdu. Založení oddílu mělo veliký ohlas u tehdejší mládeže a oddíl měl velikou základnu začínajících závodníků i funkcionářů. Do lyžařského oddílu přecházejí všichni machovští a řada polických závodníků a funkcionářů. V té době byla v Machově řada začínajících skokanů, kteří měli stejné vybavení jako běžci a sjezdaři. Oddíl tenkrát neměl finance na zakoupení lyžařské výzbroje pro závodníky a tak každý závodil s tím, co si sám sehnal. Oblečení tehdejších lyžařů byli pumky, kalhoty pod kolena nadkasané, svetry a boty většinou bagančata. Teprve příjezdem závodníků z tehdejších sletových her se začala výzbroj specializovat. Oddíl postupně začal organizovat především běžecké závody, ale stranou nezůstávaly ani skokanské závody, které se pořádaly na sněhových můstcích, kterých v zimě vyrostlo hned několik. Samozřejmě největší byl vždy na Hůrce. Většinou stával až nahoře na rovnější části a rozjíždělo se z louky nad nynější věží. Další můstky byly na Chválově a Grötzově stráni. Běžecké trasy vždy začínaly na náměstí, kde měli tradiční start závody pořádané v rámci okresu a kraje.

¹ Soukromý archiv L. Doležala

² TĚR, V., Sdružení obcí a naše mládež. Broumovsko. 1947, 12

Lyžařský oddíl byl z počátku veden pod machovským Sokolem, ale po únoru 1948, kdy celá tělovýchova dostala jednotné vedení ve svazech, přešel pod československý svaz lyžařů. V prvních letech po druhé světové válce dochází k výraznému rozvoji lyžování a dochází k navázání kontaktu s funkcionáři a bývalými lyžaři, kteří oddílu pomáhají. Jednalo se především o známého projektanta můstek architekta Karla Jarolímka, tehdy předsedu rozhodčích Václava Holana, Milana Ponce, Jaroslava Lukeše, Miloslava Bělonožníka, Karla Frintu, Dušana Dufka a další.¹

Jedny z prvních závodů po 2. světové válce jsou zaznamenány v roce 1948. Mírná zima v lednu a do poloviny února 1948 dávala zpočátku málo nadějí, že by se lyžařský sport mohl dočkat příznivých podmínek a množství sněhu. Dne 15. února nastal příznivý obrat. Nastaly silnější mrazy až -10° C a napadlo potřebné množství sněhu. Když sněhu přibývalo a zima nepolevovala, vzrůstala mezi zdejšími lyžaři dobrá nálada s nadějemi, že lyžařské závody v Machově mohou přece být uskutečněny. Padlo rozhodnutí, že v neděli 29. února 1948 budou se konat lyžařské závody na Hůrce a vyvěšeny plakáty. Ve dnech 26. – 28. února se dosti oteplilo a vznikla obava před prudkým táním sněhu před stanoveným dnem závodů. Velkou výhodou je, že Hůrka má svah k severu a sníh tam vydržel a neroztál.

Přiblížila se konečně neděle 29. února 1948 s krásnou zimní pohodou. Slunce ozařovalo po celý den horský kraj pod Borem i místo lyžařských závodů Hůrku, 556 metrů nadmořské výšky. Tato krásná zimní neděle přilákala veliké množství příznivců lyžařského sportu z blízka i z dálky. Však se lyžařský odbor Tělocvičné jednoty Sokol na Machovsku na to dobře připravil. Reklamu provedl jak plakáty, tak i propagační jízdu s rozhlasem v okrese broumovském i v části okresu náchodského. Vladimír Kříž z Nízké Srbské zapůjčil a instaloval rozhlasové zařízení na vrch Hůrky, odkud byly výsledky závodů oznamovány. Hlasatelskou službu konali Jan Tér a Robert Vajsar.

Asi o 10. hodině byly lyžařské závody slavnostně zahájeny a za hojné obecenstva vztyčena vlajka a zapěna státní hymna. Na nižší východní části hůrky bylo připraveno závodistiště pro žactvo a na vyšší západní části pro dorostence a muže.

Dopoledne byly závody žáků, dorostenců a mužů ve sjezdu, při nichž zvítězili: žáci Jaroslav Dostál ze Lhoty a Josef Flousek z Končin stejným časem, dorostenec Jan

¹ Soukromý archiv L. Doležala

Kubeček z Machova a v mužích Luboš Kvapil ze Lhoty. Po polední přestávce byly závody ve skoku za hojně účasti obecnstva, při nich zvítězili: žák Josef Flousek z Končin, dorostenec Jan Kubeček z Machova a v mužích Otto Plný z Machova. Nejdelšího skoku dosáhl Rudolf Jirásek z Velkého Poříčí – 38 metrů.¹

V létě roku 1948 si nadšenci skoku postavili dřevěnou nájezdovou věž i dřevěný můstek na Hůrce. Věž byla asi šest metrů vysoká. Problém byl v tom, že se nájezd musel na léto zvedat, aby se pod ním mohlo projet s vozem. Václav Tér, člen lyžařského oddílu, zhotovil diagram o počtu odpracovaných hodin na tomto můstku, podle něhož odpracovali nejvíc hodin členové: Ladislav Doležal a Václav Tér po 62 hodinách, Jaroslav Novák 56 hodin, Jan Kubeček 51 hodin, Milan Plný 41 hodin, Stanislav Jirásek 27 hodin, Jan Tér 26 hodin, Jaroslav Šrůtek 23 hodin a Břetislav Jansa 23 hodin. Ostatní členové odpracovali pod 20 hodin. Obec poskytla k tomuto účelu dříví z obecního lesa. Tesařskou práci vykonal Norbert Dostál ze Lhoty, kovářskou a zámečnickou práci Jaroslav Chvála ze Lhoty a Břetislav Jansa z Machova. Dříví svázeli Prokop ze Lhoty, Přemysl Adam, Václav Dostál ml. a Milan Plný všichni z Machova. Prkna byla opatřena od Hynka Kříže a Antonína Königa z Machova.

Velkým nadšencem a především trenérem skokanů byl Antonín Kubeček, který předával své zkušenosti všem zájemcům o skok. A nebylo jich málo. V té době bylo v Machově početné družstvo skokanů: Plný Vítězslav, Antonín Dostál, Plný Blahouš, Král Miroslav, Dostál Miloš, Vít Josef, Tér Václav, Pavlíček Josef, Cír Václav. Z mladších pak Jirásek Stanislav, Dostál Bohumil, Hofman Josef, Dostál Josef, Winter Josef, Krtička Stanislav, Kocián Jan. Ale začínali i běžci. Jedním z nich byl Přemysl Adam společně s Josefem Jirmanem. K nim se pak připojují další: Karel Brož, Ladislav Dítě, z Police pak Josef Jenka, Nespěchal Otta, Čejka Jiří a další.

6. února 1949 se konal první ročník závodu ve skoku prostém o „Putovní štít Machova“. Vítězem se stal A. Vondráček a na druhém místě byl machovský Josef Vít. Když výbor tělovýchovné jednoty Sokol viděl velké nadšení lyžařského oddílu i ideální podmínky k lyžařskému sportu v Machově, zapojil se do práce oddílu a byl nápomocen všude tam, kde nestačili sami členové lyžařského oddílu. Z jejich popudu vzešel nápad na vybudování velkého skokanského můstku na Hůrce. Od nápadu pak nebylo daleko

¹ KAŠPAR, B., Lyžařské závody v Machově. Broumovsko. 1948, 4

k činům. Ve výboru tělovýchovné jednoty byl dán návrh nestavět můstek dřevěný, které dosud v ČSR byly, ale postavit můstek s kovovou konstrukcí. Návrh můstku provedl architekt Jarolímek ze Dvora Králové nad Labem, tenkrát jediný odborník na stavby lyžařských můstků. Zámečník Vladislav Plný sehnal po válce nepoužívanou americkou konstrukci mostu u Olomouce, která pak byla základem pro stavbu nového můstku. Bohužel v té době nebyly dostatečně dobře známy normy pro výstavbu můstku a nutno převzít projekt, jaký byl. Navíc bylo nutné pod nájezdovou věží zachovat průjezd pro cestu a nim nemohla být umístěna do prostoru, který by přesně vyhovoval parametrům.¹

A tak započala stavba v kraji ojedinělá. Tehdy ještě nebyly traktory a tahače a pro koně to bylo příliš těžké břemeno a proto se konstrukce po ujištění Norberta Petery vyvážela pomocí jeho doma vyrobeným napůl nákladním autem a napůl traktorem. Nakonec se vše povedlo a sloupy byly vyvezeny na Hůrku. Základy pro sloupy místy hluboké přes dva metry se v opuce kopali ručně. Obětavost tehdejších členů byla obdivuhodná. Stačilo na Hůrce zabouchat kladivem o traverzu a vždy se sešlo potřebné množství dobrovolných pracovníků. Pozoruhodné bylo, že na stavbu nebyla žádná finanční dotace a stavělo se jen z peněz vydělaných na karnevalech, které pořádal místní Sokol. Z členů oddílu lze připomenout Josefa Kubečka a Vladimíra Plného, kteří svářeli celou konstrukci a prováděli všechny svářečské práce na můstku. Roberta Vajsara, který kopal nejhlubší základ v břehu. Ottu Kubečka, který byl předsedou Sokola a vedl celou stavbu. Stanislava Bitnara tehdejšího pokladníka jednoty, který zajišťoval finance na celou stavbu a vedl celé účetnictví stavby. Antonína Königa, který vedl stavbu po odborné stránce a řídil postavení všech značně vysokých sloupů. Ale nebyli to jenom ti, zde jmenovaní. Stavby se zúčastnilo mnoho machovských občanů, kteří i když nebyli členy tělovýchovné jednoty, pomáhali všude tam, kde bylo potřeba. Stavba tehdy byla nafilmována do týdeníku Československého filmu.²

Poněvadž lyžařský oddíl a tělovýchovná jednota chtěli, aby byl můstek slavnostně otevřen, požádali o pořádání krajských přeborů v klasických disciplínách. Po delším jednání a připomínkách byl Machovu přebor přidělen. Ještě před těmito přebory, začátkem zimy, bylo provedeno odzkoušení můstku. Byl na to pozván Miloslav

¹ Soukromý archiv L. Doležala

² ČEJKA, J., Budujeme nové lyžařské středisko. Lyžařství. 1950, 1

Bělonožník z Liberce, tehdejší mistr ČSR ve skoku. Odzkoušení nedopadlo dobře a všichni si uvědomili, že můstek není plně v pořádku. Dosahovalo se příliš velké výšky a tím pádem byl tvrdý dopad. Bylo nutné provést snížení a posunutí hrany můstku dozadu. Architekt Jarolímek přeměřil znovu všechny body a uznal, že po úpravách je můstek v pořádku. A tak se mohlo skákat.

Na můstku bylo odpracováno celkem 7 000 brigádnických hodin. Někteří členové jednoty, jako například Josef Kubeček a další, odpracovali od června 1949 do ledna 1950 až 500 brigádnických hodin.¹

Sokolský kraj Jiráskův – Hradec Králové, lyžařský odbor, pořádá za spolupráce lyžařského oddílu tělocvičné jednoty Sokol Machov Krajské lyžařské přebory v běhu, skoku a závodě sdruženém pro muže, juniory, ženy a juniorky v sobotu 21. a v neděli 22. ledna 1950 v Machově u Police nad Metují okres Broumov. Tak zněly propozice k vlastnímu přeboru.

Přebor byl v té době vrcholným krajským podnikem. Jen skokanů bylo přihlášeno a závodilo kolem 60 včetně našich předskokanů. Machov měl v té době kolem 25 skokanů a některých za tu dobu poměrně dobrých. Na tomto závodě zvítězil v běhu Jaroslav Cardal, ve skoku Jaroslav Fejfar a v závodě sdruženém Jaroslav Lukeš.

Velkým problémem bylo ubytování a stravování. Vždyť do Machova se sjelo přes 200 lidí. Hlavní stan celého přeboru byl v hostinci u bratra Šrůtka na náměstí. Všechno dopadlo na výbornou a oddíl a tělocvičná jednota Sokol dostala od krajského výboru pochvalu za vzorné uspořádání přeboru.²

Okresní a krajský odbor lyžování uznal práci na výstavbě můstku a dodatečně zařadil okresnímu národnímu výboru tuto stavbu do veřejných akcí a zpětně proplatil veškeré výdaje tělovýchovné jednoty včetně mzdy pracovníkům. Tímto oddíl získal značné prostředky, které později použil na nákup lyžařské výzbroje, hlavně lyží skokaček od pana Císaře z Lomnice nad Popelkou a sjezdovek od pana Bartoně. Skokani poprvé poznali skluznice z Hykory, protože dosud skákali jen na dřevěné. Poprvé se také koupily běžecské lyže z dovozu Splitkejn.

¹ Soukromý archiv L. Doležala

² JAROŠ, J., Krajské lyžařské přebory v Machově. Broumovsko. 1950, 1

Rázem se Machov stává lyžařským střediskem a začali za něj závodit všichni lyžaři z okolí. Pro velký počet závodníků bylo potřeba zajistit i dobré trenéry. V roce 1951 se vrací z presenční vojenské služby Miroslav Hejnyš. Po předběžném jednání se s plným elánem zapojuje do trenérské práce. I když sám závodník, soustřeďuje kolem sebe velkou partu nadšenců běžců. Svým sportovním jednáním, příkladnou obětavostí a smyslem pro kolektiv, stahuje všechnu mládež k závodnímu lyžování. Za svoje dlouhé trenérské období vychoval spoustu závodníků. Byli to Přemysl Adam, Ladislav Dítě, Stanislav Jirásek, Blahouš Plný, který byl dobrým běžcem, sjezdařem i skokanem, Josef Flousek, Miroslav Šrůtek, Ladislav Čech, Jan Dostál, Ivan Wintr, Zdeněk a Jan Pejskarovi, Pavel Sauer, Josef Prouza, Ervín Schisler, Jiří Dostál a další. Byla to slavná doba machovského lyžování. Hlídka ve složení Adam, Jirman, Hejnyš a Jenka byla nejlepší v kraji.

Od roku 1948 a po další dlouhou dobu je v Machově nejlepším běžcem Přemysl Adam. Závodí na všech okresních i krajských závodech, ale startuje na mnoha přeborech ČSR. Je členem krajského družstva běžců s dosahuje dobrých výsledků. V té době za machovský oddíl jezdí i Šrůtek Jaroslav ze Lhoty, který byl členem armádního družstva běžců. Za zmínku stojí i dobrá umístění závodníků Wintra Ivana a Čecha Ladislava, kteří byli též v krajském výběru. Ale mimo chlapců byli v tréninku i děvčata: Sauerová Marcela, Olbrichová Renata, Sauerová Jana a Jindřiška, Plná Drahuse, Čejchanová Hana a další.

Pod vedením Miroslava Tomka, který později přešel k běžcům, trénují a závodí i sjezdaři. Nejdříve jen v Machově, ale později jezdí na všechny krajské závody a někteří i na přebory ČSR. V tréninku jsou Wintr Josef, Plný Blahouš, Vít Josef, Kocián Jan, Bitnar Zdeněk, Král Miroslav, Šilpert Rudolf, Dítě Ladislav, Kvapil Luboš, Flousek Josef, Tér Lubor a další. Za trenérské činnosti Tomka se upravuje sjezdovka pod Borem, dlouhá asi 1 200 metrů s výškovým rozdílem 350 metrů. Sjezdovka i slalomový svah měli dobrou úroveň a mnoho závodníků z celého kraje si tyto tratě pochvalovali přesto, že spodní úsek je značně náročný. Mnoho sjezdových závodů se konalo i na Adamově stráni vedle skokanského můstku.

Jelikož machovští skokani byli i dobří běžci, začal se oddíl pomalu zaměřovat na závod sdružený. Hlavní propagátor závodu sdruženého byl Stanislav Jirásek, který jako dobrý skokan, byl i dobrým běžcem a byl členem krajského družstva sdruženářů.

Společně s dalším dobrým sdruženářem Blahoušem Plným předávají své zkušenosti mladým zájemcům o tento sport.

V únoru 1952 se konal v Machově již podruhé Krajský přebor v běhu, skoku a závodě sdruženém.

Taktéž v roce 1953 byl lyžařský oddíl Sokola Machov pověřen uspořádáním krajského přeboru v běhu, skoku a závodě sdruženém. Pro nedostatek sněhu musel být start běhu přeložen do prostoru rybníčku u Kulichů, Na prvním místě v běhu se umístil Jaroslav Cardal, na druhém Karel Dvořák a třetí byl Jaroslav Materna. Z machovských závodníků se Jirásek Stanislav umístil na osmém místě.

Pod vedením trenéra Miroslava Hejnyše zúčastnili se dorostenci a dorostenky I. celostátní spartakiády – zimní části v běhu na lyžích ve Špindlerově mlýně. Závodu se zúčastnili Ivan Wintr, Ladislav Čech, Sauerová Marcela, Jana a Jindřiška, Olbrichová Renata, Plná Drahuše, Dostálová Míla, Kubečková Bohuna a Königová Hana. V kategorii dorostenců se Ivan Wintr umístil na prvním místě a Ladislav Čech byl druhý. Děvčata v závodě štafet odsadila druhé místo.

V únoru 1956 se konal v Machově závod ve skoku prostém o „Putovní štít Machova“. V závodě startovalo 42 závodníků z toho za Machov Stanislav Jirásek, Stanislav Krტიčka, Josef Hofman a Bohumil Dostál. Zvítězil František Felix před druhým Gialogem a Tomasem.

V 50. letech pracoval Jiří Volavka jako předseda komise rozhodčích v kraji a byla to slavná doba pro machovský oddíl, který měl v rámci kraje první měřiče délek a rozhodčí stylu odborně vyškolené. Proto se oddíl podílel na řadě závodů v kraji, jako například krajských přeborů v Jánských Lázních, Spartakiády ve Špindlerově mlýně, ale i řady mistrovství ČSR a mezinárodních závodů v Harrachově a Špindlerově Mlýně. Za zmínku stojí i účast na závodech v Novém Městě na Moravě, Božím Daru, Jáchymově a konče mistrovstvím světa ve Vysokých Tatrách.¹

V roce 1958 odchází trenér sdruženářů Miroslav Hejnyš do Police a na jeho místě ho prozatím nahrazuje Miroslav Tomek, který přichází od sjezdařů, později trénuje Stanislav Jirásek.²

¹ Soukromý archiv L. Doležala

² VOLAVKA. J., Machováček. 1958

Ve dnech 29. – 30. ledna 1966 pořádá TJ Jiskra Veba Machov krajské přebory v klasických disciplínách pro dospělé. Závod se opět těšil velkému zájmu veřejnosti.

Počátkem sedmdesátých let přicházejí do lyžařského oddílu další mladí talentovaní adepti: Miloš Hubka, Milan Doležal, Václav Král a Stanislav Jirásek mladší. Všichni mají zájem o závod sdružený, ale startují i na všech okresních a krajských závodech v bězích. V roce 1970 závodí jako dorostenci v závodě sdruženém ve Vítkovicích a dostávají se do kolektivu závodníků v kraji a republice. Později startují na přeborech ČSR ve Frenštátě a Rožnově a pak také na přebor ČSSR ve Vysokých Tatrách. Skok v Tatranské Lomnici a běh na Štrbském plese.

V roce 1973 se závodníci Hubka Miloš a Doležal Milan dostávají do armádního střediska Dukla v Liberci a také do reprezentačního družstva sdruženářů. Startují na závodech v Polsku, NDR, Francii, Finsku, na mistrovství Evropy a získávají cenné medaile na přeborech ČSSR.

V bězích se daří Františku Čepelkovi mladšímu, ale i muži jsou v dobré formě a každým rokem se účastní dálkového běhu Po hřebenech Krkonoš na 70 km. Startují Přemysl Adam, oba Jiráskové, Čepelka František, Koláčny Manfréd, Hubka Jindřich, Beneš, Vít, Lokvenc a další.

V roce 1973 se funkce trenérů běžců ujímají Stiller Jan a Dostál Jirka. Začínají s další generací dětí od ročníku 1964 a mladšími: Kociánová Jana, Jirásková Hana, Stillerová Ivana, Štraubová Iva, Mazačová Dana, Čepelková Ivana, Dostálová Dáša, Rulfová Iva, Dostálová Štěpánka, z chlapců: Plný Břetislav, Mazač Zdeněk, Bitnar Jaroslav, Doležal Viktor, Zítka Jaroslav, Šrůtek Martin, z mladších Ducháč Michal, Čepelková Leona, Benešová Jolana a Čepelka Lukáš. Především běh žactva se dostává znovu do plného tempa. Jezdí se po všech krajských přeborech s střídavými výsledky. Nejlepších výsledků z děvčat dociluje Dostálová Dagmar, z chlapců Mazač Zdeněk. Později pak Čepelková Leona a Benešová Jolana.

Machovský oddíl pořádá především v druhé polovině sedmdesátých let několik větších závodů. V lednu 1976 Krajský závod žactva v závodě štafet, který musel být pro špatné sněhové podmínky v Machově uspořádán v Peci pod Sněžkou na loukách u Lesní boudy. 19. února 1977 byl v Machově uspořádán Krajský závod v běhu na lyžích nejmladšího žactva. V žákyních do 8 let byla Jolana Benešová 2. z osmi závodnic, stejně jako v žácích do 8 let Lukáš Čepelka z 24 startujících závodníků. V žákyních do

10 let obsadila Čepelková Leona čtvrté místo z 33 závodnic a v žácích do 10 let byl nejlepší z Machova Ducháč Michal na čtvrtém místě z 52 závodníků. V roce 1977 se opět konal závod ve skoku prostém o Štít Machova a z vítězství se radoval Luděk Šablatura z Jiskry Harrachov. Další závod o Štít Machova byl uspořádán hned v roce 1978. Z vítězství se radoval Čestmír Kožíšek z Tanvaldu před libereckými závodníky Makovcem a Umanem. 21. ledna 1978 uspořádal lyžařský oddíl krajský kvalifikační závod žactva v běhu na lyžích, kterého se zúčastnilo 281 závodníků ve čtyřech kategoriích. Machovští žáci nikterak nevynikli a obsadili většinou místa uprostřed startovního pole. Pouze Martin Šrůtek si vyjel šestnáctým místem v mladších žácích z 75 startujících II. výkonnostní třídu.

V roce 1979 byl oddíl pověřen lyžařským svazem uspořádáním přeboru ČSR v závodě sdruženém pro dorost, juniory a muže ve dnech 17. – 18. února. I při nedostatku sněhu a prudké oblevě se podařilo vzorně upravit skokanský můstek i běžecké tratě, což ostatně dokládala pochvala, kterou vyjádřil technický delegát ing. Miroslav Kumpošt. Výsledky závodu dorostu mladšího.: první M. Kopal ze Sokolu Vlastiboř, druhý M. Semerád Dukla Liberec, třetí L. Lubas Seba Tanvald, dorost starší.: první O. Houška Spartak Vrchlabí, druhý Z. Plecháč Spartak Vrchlabí, třetí P. Ždánský Dukla Liberec, junioři: první I. Peterka Dukla Liberec, druhý J. Bukvic Dukla Liberec, třetí R. Kumpošt Dukla Liberec, muži: první V. Vedral Dukla Liberec, druhý M. Doležal Jiskra Machov, třetí M. Hubka Jiskra Machov.

V té době se začíná rozjíždět nejmladší člen z rodiny Čepelků - Lukáš. Od jeho útlého mládí, veden trenéry J. Stillerem a J. Dostálem, je zřejmé, že z Lukáše vyroste velmi dobrý závodník. Již v předžácích se umísťuje na prvních místech. V roce 1982 se Lukáš, jako mladší žák a starší žákyně Jolana Benešová probojovali na přebor ČSR do Vrchlabí. Lukáš v závodě na 3 km vítězí a Jolana obsadila třicáté druhé místo. V závodě štafet si Lukáš dojel pro druhou zlatou medaili, jako finišman štafety Východočeského kraje. Týden na to startuje Lukáš na přeboru ČSSR v Dolném Kubíně a opět s úspěchem. Vítězí v závodě na 3 km i v závodě na 2 km a stává se přeborníkem ČSSR na obou tratích. Tento úspěch dokázal později zopakovat i v mladším dorostu, díky čemuž se dostal do tréninkového střediska mládeže Dukla Liberec.¹

¹ Soukromý archiv L. Doležala

V roce 1983 Machovský oddíl uspořádal Okresní přebor v běhu na lyžích pro dospělé. Pro naprostý nedostatek sněhu byl závod přeložen o více než dvě stě výškových metrů na nedaleký Božanovský Špičák, se startem a cílem u Pánova kříže. Z vítězství se radoval Josef Metelka ze Sokola Studnice, před domácími Doležalem Milanem a Hubkou Milošem.

V létě roku 1983 došlo k další úpravě svahu u lyžařského vleku. Na úpravě svahu se podílela těžká mechanizace v podobě dvou buldozerů. Organizačně práce zajišťoval především předseda oddílu Antonín Kulich.

14. ledna 1984 uspořádal lyžařský oddíl Krajské kvalifikační závody v běhu na lyžích pro dospělé. Závod se jel na standardních tratích v Dolečku se startem a cílem u lyžařské buňky. Závod se jel za špatného počasí při teplotě plus tři stupně. Na těžkém mokřím sněhu startovalo 148 závodníků. Z domácích si nejlépe vedli čtvrtá Jolana Benešová v juniorkách a třináctý Milan Doležal v mužích.

4. února se v Machově uskutečnil Okresní přebor v běhu na lyžích. Na závody bylo celkem přihlášeno 152 závodníků. Z domácích se přeborníky stali: Plná Věra v žákyních do 8 let, Čejchanová Dagmar v žákyních do 10 let, Kociánová Alena v žákyních mladších, Benešová Jolana v dorostenkách mladších, Čepelková Leona v dorostenkách starších a Doležal Milan v mužích.

Skvělého výsledku dosáhlo machovské družstvo mužů dne 26. února 1984 na závodech desetičlenných hlídek ve Špindlerově Mlýně na 70 km. Z 500 desetičlenných hlídek mužů obsadilo vynikající čtvrté místo za družstvy Lokomotivy Trutnov, druhou Duklou Liberec, v čele s reprezentanty Švandou, Lisičanem, Bencem a Žalčíkem a třetím družstvem ze Ski Jilemnice. Machovské družstvo startovalo ve složení Doležal Milan, Hubka Miloš, Metelka Josef, Kubeček Václav, Čepelka František ml., Novotný Jiří, Beneš Manfréd, Meier Jiří, Háze Čeněk a Mikule. Druhá machovská hlídka obsadila pěkné padesáté první místo.

13. ledna 1985 uspořádal machovský oddíl lyžování Krajské kontrolní závody na tratích v Dolečku. Na závod bylo přihlášeno 373 závodníků. Z domácích nejlepších výsledků dosáhli Čepelka Lukáš, třetí v mladším dorostu, a Doležal Milan pátý v mužích.

1. února 1985 byl v Machově uspořádán Okresní přebor dorostu a dospělých v běhu na lyžích. Z vítězství se z domácích radovali Benešová Jolana v juniorkách a Doležal Milan v mužích.

V průběhu léta byl na Hůrce nedaleko velkého můstku vybudován žákovský můstek s přírodním nájezdem a kritickým bodem 36 metrů.

Po dlouhých jednáních a slibech od Ústředního Výboru ČSTV, se podařilo, především díky Oldřichu Šolci, zajistit sněžný skútr značky Buran. Ve čtvrtek 11. listopadu 1985 byl skútr osobním autem s přívěsem přivezen z Prahy. Cena byla 14 000,- Kčs a tuto částku zaplatil n.p. Veba Broumov.

Ve dnech 11. -12. ledna 1986 byl lyžařský oddíl TJ Jiskra Veba Machov pověřen uspořádáním Krajského přeboru žactva v závodě sdruženém. Do Machova se po osmi letech opět vrátily sdruženářské závody. Aby se ale mohli uskutečnit, bylo zapotřebí navést na můstek patnáct nákladních aut sněhu. To se povedlo především díky obětavé práci členů lyžařského oddílu, takže technický delegát a trenéři jednotlivých výprav si pochvalovali, jak nový můstek, tak přípravu a průběh krajských přeborů. Z celkového počtu 33 mladých sdruženářů, jich v sobotu pět skočilo 35,5 metru. O rekord můstku se postaral v dodatkové soutěži machovský rodák David Jiroutek, závodící za Jiskru Harrachov, který skočil 37 metrů. Krajskými přeborníky se stali Milan Kučera z Harrachova a Zbyněk Pánek ze Spartaku Vrchlabí. Jediná škoda byla, že se mezi závodníky neobjevil ani jeden domácí chlapec, kteří teprve začínali tuto disciplínu trénovat.

18. ledna byl v Machově uspořádán Krajský přebor dospělých v běhu na lyžích. Závod se jel klasickým způsobem na standardních tratích v Dolečku. Z domácích zvítězila Benešová Jolana a v juniorkách, z mužů byl nejlépe sedmý Doležal Milan z 86 startujících.¹

V měsíci květnu 1986 se začalo s přípravou na pokrytí žákovského můstku umělou hmotou. V polovině září byla tato akce hotova. Celkem bylo odpracováno 1 426 brigádnických hodin. Následně ve dnech 20. – 21. září byl uspořádán 1. ročník

¹ Soukromý archiv L. Doležala

Borského poháru v závodě sdruženém žactva a veřejný závod ve skoku prostém na umělé hmotě. Závodu se celkem zúčastnilo 8 oddílů.¹

V roce 1987 slavil lyžařský oddíl v Machově čtyřicáté výročí svého vzniku. Z pověření ÚV ČSTV sekce lyžování byl machovský oddíl pověřen uspořádáním přeboru ČSR dorostenců v závodě sdruženém v termínu 31.1. – 1.2. 1987. Závod začínal v sobotu odpoledne skoky a vyvrcholil v neděli dopoledne během volnou technikou. Na start se postavilo jednadvacet nejlepších závodníků a navíc mimo soutěž závodily sdruženáři z Štrbského Plesa. V mladším dorostu zvítězil Pánek Zbyněk před Davidem Soldátem, oba ze Spartaku Vrchlabí, třetí skončil Štýbr Jan z Dukly Liberec. Ve starších dorostencích zvítězil Skopek Radomír před Jiřím Slonkem z Vrchlabí a oddílovým kolegou Martinem Nedvědem z Dukly Liberec.

14. – 15. února 1987 se v Machově konal Krajský přebor žactva v závodě sdruženém. Dohromady startovalo 36 závodníků z toho 9 domácích.

3. října se uskutečnil druhý ročník závodů žactva v závodě sdruženém v závodě sdruženém na umělé hmotě.

V neděli 13. března 1988 uspořádal lyžařský oddíl Jiskra Veba Machov okresní přebor žactva v závodě sdruženém.

19. března byl uspořádán karneval na lyžích v Dolečku u lyžařské buňky. Karneval se konal za krásného slunečného počasí, za velkého zájmu přibližně 800 diváků, z nichž bylo alespoň 80 masek.

20. března se konal na můstku K 62 metrů veřejný závod ve skoku prostém Jarní cena Machova. Závodu se zúčastnilo 36 závodníků z 9 oddílů, přičemž nejdelšího pokusu dosáhl Soldát David ze Spartaku Vrchlabí. Závodu přihlíželo kolem 400 diváků. 3. září se konal 3. ročník Borského poháru v závodě sdruženém žactva a současně jako krajský přebor. Závodu se zúčastnilo 66 závodníků ve třech kategoriích. Nejlepšího výsledku dosáhl Hubka Miloš ml., který odsadil třetí místo v mladších žácích a stal se přeborníkem v rámci kraje.²

¹ Soukromý archiv L. Zeleného

² Soukromý archiv L. Doležala

V roce 1989 se v Machově konal 2. září pouze Borský pohár. Přesto se v tomto roce mladí sdruženáři účastnili celorepublikových závodů a oddíl vyslal desetičlennou hlídku mužů a pětičlennou hlídku veteránů na Krkonošskou sedmdesátku. Veteráni ve složení Beneš, Čepelka, Těr Josef, Jirásek Rudolf a Vít Přemysl dokonce zvítězili ve své kategorii.

Od roku 1990 se oddíl věnuje především mladým sdruženářům s kterými pravidelně objíždí republikové závody v severské kombinaci a ve skoku a účastní se i některých závodů v zahraničí. V běžeckých disciplínách pravidelně pořádá závody na župní a později na krajské úrovni. Každoročně na podzim se koná Borský pohár, závod v severské kombinaci se skokem na můstku pokrytém umělou hmotou a následovaný přespolním během.¹

¹ Soukromý archiv L. Doležala

6.3 Historie lyžování v Náchodě

Lyžování v Náchodě má dlouhou tradici a především stráně nad Náchodem směrem k Dobrošovu byly tradičním cílem lyžařů. V roce 1928 zde byl postaven malý můstek v lese Montaci poblíž Dobrošova. Při prvních závodech skočil nejdále Bim, 28 metrů.¹ Dle místních rodáků k velkému rozvoji tohoto sportu došlo v předválečném období v třicátých letech, kdy se v Náchodě konalo několik závodů ve skoku, závodech sdruženém, běhu, sjezdu i slalomu. V průběhu II. světové války se v Náchodě konají v roce 1941 závody ve sjezdu, jejichž pořadatel je Sokol Náchod. Po zákazu Sokola se ještě v roce 1942 konají přebory Náchoda ve sjezdu na 1200 metrů a v roce 1943 závody ve slalomu na stráních od Dobrošova dolů do údolí řeky Metuje.²

V padesátých letech dochází k obnově skokanského můstku u Dobrošova a výstavbě malého můstku poblíž lázní s normovým bodem 25m, na kterém se konaly zahajovací závody při umělém osvětlení. V těchto letech je uspořádáno ještě několik závodů místními sokoly v běhu, sjezdu a slalomu.

Lyžařský oddíl TJ Sokol Běloves byl v Náchodě založen až v roce 1964 z iniciativy M. Zeleného. V počátcích se oddíl věnoval třem disciplínám: skoky na lyžích – pod vedením M. Zeleného, běh – pod vedením ing. T. Havla a sjezd, který vedl J. Dyrtera ml. a V. Nýč.

Prvním předsedou lyžařského oddílu byl František Flaška. Skokani byli aktivně činní jen v prvním roce své činnosti, sjezdaři se v roce 1965 spojili se skupinou běžců, kterou vedl ing. T. Havel. V této době nastal prudký rozvoj lyžování v Náchodě. Tomáši Havlovi se podařilo okolo sebe soustředit skupinu obětavých rodičů (manželé Flaškovi, A. Nyklíčková, Jiří Bernard), ke kterým se v pozdějších letech přidali další. Tomáš Havel zavedl celoroční nesmírně náročnou přípravu. V roce 1968 bylo zrušeno družstvo běžců a oddíl se věnoval jen sjezdovému lyžování. V roce 1969 byl uveden do provozu lyžařský vlek na Brabáku. Výsledky závodního družstva byly v té době opravdu mimořádné.

¹ SLAVÍK, S., SLAVÍK, J., *Naše skokanské můstky*. Jilemnice: Gentiana, 2003

² Soukromý archiv J. Čejky

Věra Flašková, Pavel Stránský, Jana Nyklíčková, Rost'a Zeiska, Lenka Hartmanová se úspěšně zúčastňovali celostátních závodů a někteří další republikových závodů. Lenka Hartmanová byla dokonce jeden rok v reprezentačním družstvu ČSSR a zúčastňovala se i závodů v zahraničí. O kvalitě tréninkového procesu svědčí i to, že několik sezón v Náchodě trénovala i pozdější úspěšná závodnice světového poháru Lenka Vlčková. Kromě vynikajících individuálních výsledků zaznamenalo družstvo Sokola Běloves ve složení R. Zeiska, R. Tér, P. Matoulek, L. Hartmanová, L. Vlčková v roce 1973 obrovský kolektivní, k úspěch když vyhrálo krajské kolo pionýrské ligy a v celostátním finále skončilo na 3. místě. V roce 1975 náhle ukončil svoji činnost v oddíle ing. Havel. Činnost oddílu byla tím vážně ochromena. Díky obětavé práci dalších funkcionářů činnost dále pokračuje.

V roce 1978 přebírá družstvo žáků Jiří Matějů. Je obnovena celoroční příprava, uskutečňují se pravidelná letní a zimní soustředění. Z výsledků si zaslouží pozornost zejména Jiřího Matějů ml. (vítězství v krajských a republikových závodech, medailová umístění na přeboru ČSR a ČSSR v roce 1980 a 1981, druhé a třetí místo na Ski kriteriu ve Vrátné v roce 1981. V roce 1982 se tento závodník již jako člen Sokola Deštné zúčastňuje mezinárodních juniorských závodů Družba a neoficiálního mistrovství světa žáků v Itálii.

V roce 1982 odchází po mnoha letech z funkce předsedy R. Zeiska, ale zůstává i nadále jedním z nejaktivnějších členů lyžařského oddílu. V roce 1986 se uskutečňuje sen několika generací na Maliňák je zaveden elektrický proud a uvádí se do provozu přenosný lyžařský vlek z MEZu Frenštát pod Radhoštěm. Při svatbě tohoto vleku se vytvořila mezi rodiči parta, která je schopná bez ohledu na svůj volný čas realizovat záměry a plány, které se dosud zdály být neuskutečnitelné. V roce 1988 byly zahájeny práce na stavbě nových lyžařských vleků na Brabáku a Maliňáku v celkové hodnotě více než 1 100 000 Kčs.

Předsedou lyžařského oddílu je od roku 1983 Jiří Matějů. Závodní činnost na počátku devadesátých let pozvolna uhasla. Od této doby se oddíl výhradně zaměřuje především na činnost spojenou s provozem lyžařských vleků a zajišťováním lyžařských radovánek pro širokou Náchodskou veřejnost.

¹ Soukromý archiv R. Zeisky

6. 4 Historie lyžování v Novém Hrádku

Lyžování na Hrádku má delší historii, než po období činnosti lyžařského oddílu. Již mezi oběma válkami pracoval Lyžařský odbor Sokola v Novém Hrádku. Zvláště v období okupace, kdy byl českým turistům vstup do horských oblastí Sudet znemožněn, jezdilo na Hrádek mnoho lyžařů a odbývalo se zde mnoho sportovních akcí. Nutno poznamenat, že sněhové podmínky v těch dobách byly i ve středních polohách velmi dobré (náměstí 560m, blízký Šibeník 672m). Lyžaři využívali Panskou stráž, kde bylo živo od rána do večera, lyžařský můstek s kritickým bodem 32m, sáňkařskou dráhu z náměstí k Panskému mlýnu 800m dlouhou, okolní krajinu s množstvím lesních cest a nezalesněných kopců východním směrem.

Zachovaly se propozice všech zimních podniků pořádaných Lyžařským odborem Sokola v sezoně 1940-41.

Jako první byly pořádány ve dnech od 1. do 12. ledna 1941 Oblastní lyžařské závody III., VI., a IX okrsku sokolské župy Podkrkonošské- Jiráskovy. Ve dnech 25. – 26. ledna se uskutečnily závody lyžařského odboru S.K. Náchod. V průběhu prvního únorového víkendu 1941 se konaly župní sokolské závody ve sjezdu, slalomu a zároveň i veřejný závod ve skoku na lyžích o putovní pohár Kroužku mládežníků novohrádeckých.

Ve dnech 4. – 9. února 1941 se uskutečnil II. ročník veřejných závodů Sokola Nový Hrádek. Soutěžilo se jednak v závodě tříčlenných hlídek dorostu o putovní pohár bratra Josefa Suchánka, ale také i tříčlenných hlídek mužů o putovní cenu bratra Václava Sychrovského. Dále se uskutečnily závody ve slalomu pro muže a dorost.

Ve dnech 5. a 16. února byly uspořádány další závody pro lyžařský odbor S.K. Náchod. Mezi 5. a 16. únorem bylo uspořádáno několik dalších závodů v rámci II. ročníku veřejných závodů Sokola Nový Hrádek. Jednalo se o běh na 10 km pro III. třídu a třídu starších, běh na 8 km pro dorost, vytrvalostní závod na 30 km o putovní cenu a také veřejný závod ve skoku na lyžích. Jako poslední závody sezony 1940 – 1941 se konaly 3. a 7. března závody měšťanských škol kraje Orlického.¹

¹ Soukromý archiv J. Holého

Lyžařský oddíl TJ Sokol Nový Hrádek byl založen pod místní Tělovýchovnou jednotou Sokol dne 15.12.1964. Přítomno bylo jedenáct zakládajících členů. Podnět dal Okresní výbor ČSTV v Náchodě pro pořádání okresního finále Sportovních her mládeže a pracujících v lyžování. Oddíl se zaměřil na sjezdové disciplíny, i když v té době ještě nebyl problém uvést do provozu starý lyžařský můstek v údolní části obce v Bukovci. Přednost dostala Panská stráň, jako známý areál „Eldorado sjezdařů“.

Nutno poznamenat, že finále Sportovních her mládeže a pracujících nedopadlo organizačně dobře, ale přesto se vytvořila parta nadšenců, která později vybudovala solidně fungující lyžařský areál a byla schopna pořádat kvalitní lyžařské závody pro mládež regionálního významu.

V prvním roce fungování lyžařského oddílu se uskutečnily již zmiňované Sportovní hry mládeže a pracujících, jichž se dohromady zúčastnilo 150 závodníků. V témže roce byl předseda oddílu Jeroným Holý vyslán na školení trenérů lyžování. Na sjezdovce se montuje přenosný lyžařský vlek pracující jako naviják poháněný benzinovým motorem, přičemž lano tahá dolů po stráni lyžař.

V následujícím roce tvoří již základna oddílu dvacet dva dospělých členů a sedm dětí.

V roce 1968 je vykácen průsek lesem až na vrchol Roubalova kopce. Na vleku lano dolů netahá již lyžař, nýbrž nové železné saně. V roce 1969 dochází ke stavbě prvního opravdového lyžařského vleku VL 200 z Transporty Chrudim. Délka vleku dosahuje 204 metrů s celkovým převýšením 63 metrů. Lyžařský vlek tenkrát ještě končil v lese. První závody na nově postaveném lyžařském vleku se konaly již v následující lyžařské sezóně 1969 – 1970. Jednalo se o první ročník závodu ve slalomu „O cenu Frymburku“.

V následujících dvou sezónách probíhá v areálu výstavba boudy pro obsluhu lyžařského vleku a kanceláře pro pořádání závodů. V roce 1971 má oddíl již dvacet dva dospělých členů a čtyřicet čtyři členů z řad mládeže. Někteří závodníci slaví první úspěchy na krajských závodech v Krkonoších.

V roce 1975 začíná pracovat nově vyškolený trenér Václav Sychrovský. Organizuje vyšší formu výcviku mládeže a před závodní sezónou pořádá soustředění v Krkonoších.

Počet účastníků pořádaných závodů neustále stoupá, takže již na V. ročníku O cenu Frymburku v roce 1978 startuje 94 závodníků. O rok později na VI. ročníku O cenu Frymburku již bylo nutno odvolat kategorie staršího žactva, přestože se jelo na obou sjezdovkách Panské stráně. Předžáků a mladších žáků startovalo celkem 141 a závod vstoupil do podvědomí jako „závod o hračky“, které jako ceny pro vítěze dodala místní provozovna výrobce hraček Kovodružstvo Náchod.

V roce 1985 probíhá stavba modernizovaného vleku VL 201 z Vegasportu Trutnov. Amatérsky je namontováno zařízení na nucené vracení kotev. Vlek již nekončí v lese, ale vyváží lyžaře až na vrchol kopce. Výbojkové osvětlení obou sjezdovek montují elektrikáři traktorové stanice Červený Kostelec, vše v akci „Z“ organizované Místního Národního Výboru Nový Hrádek. Členové oddílu a příznivci z řad celé TJ Sokol odpracovali 2 630 brigádnických hodin.

V roce 1991 přechází místní Tělovýchovná jednota od ČSTV zpět pod Českou obec Sokolskou a mění název na Tělocvičná jednota České obce Sokolské, župa Podkrkonošská – Jiráskova. V této době má oddíl třicet osm dospělých členů a osmáct dětí v tréninku.

V roce 2000 dochází ke stavbě lyžařského vleku TLV 12 s vysokým vedením lana a s 35 teleskopickými unášeči. Dodavatelem je firma SKI Vojtěch z Jánských Lázní, investorem Obec Nový Hrádek. Hlavní finanční náklady hradí TJ Sokol Nový Hrádek. Na výzvu lyžařů nakupují místní rodáci i chalupáři předběžné jízdenky. Aktivizují se podnikatelé v Novém Hrádku i okolí. Členové oddílu i jeho příznivci opět odpracují mnoho brigádnických hodin. Vlek má vyšší parametry oproti předcházejícím: délka 315 metrů, převýšení 83 metrů, výkon 500 lyžařů za hodinu. Dochází k nákupu starší, ale kvalitní a rozměrné, elektricky vytápěné buňky pro obsluhu horní stanice vleku. Pro další sezónu je zakoupena starší rolba na úpravu sjezdových tratí značky Leitner – 400 z prostředků České obce sokolské. Stále dochází k zvyšujícímu se počtu lyžujících veřejnosti.

V sezóně 2002 – 2003 jsou poprvé zajištěny služby na vleku od Vánoc až do začátku Března, včetně pracovních dnů. Oddíl má 80 členů a vede 25 žáků a dorostenců k závodní činnosti. V chalupě u vleku je umístěn občerstvovací automat. V místní restauraci je možné stravování. Veškeré služby vleku, údržbářské a provozní práce provádějí členové oddílu, sokolové a rodiče lyžujících dětí bez nároku na finanční

odměny. Rovněž trenéři oddílu nepobírali žádné mzdy. Jubilejní XX. ročník O cenu Frymburku se jel jako veřejný závod a republikový přebor České obce sokolské všech mládežnických kategorií v obřím slalomu. Druhý den se jel ještě pro stejné kategorie přebor České obce sokolské ve slalomu.¹

¹ Soukromý archiv p. J. Holého

7. SKOKANSKÉ MŮSTKY A VLEKY NA NÁCHODSKU

7.1 Skokanské můstky

Janovičky u Broumova

Stál zde můstek s dřevěnou nájezdovou věží a odrazovým stolem, kritický bod byl asi 30 m. Byl postaven zásluhou Vlastimila Vaníčka v polovině padesátých let, kdy se zde též konaly závody. Můstek stál na konci obce na levé straně 300m od hranice s Polskem uprostřed lesa. V roce 1972 byl svržen.¹

Machov

Velký můstek P50, K64 byl postaven v roce 1947. Konstrukce nájezdu UNRA americké výroby. Můstek byl několikrát přestavován, naposledy v roce 1998. Kromě tohoto můstku se poblíž na Hůrce nacházejí čtyři skokanské můstky pro mládež. Největší z nich s kritickým bodem 36 metrů byl postaven v roce 1985. Můstek s kritickým bodem 19 metrů byl postaven v roce 1987. Zásluhou Stanislava Jiráka byl ještě dobudován v roce 2000 můstek s kritickým bodem 12 metrů a v roce 2002 ještě nejmenší s kritickým bodem 6 metrů. Všechny žakovské můstky jsou pokryty umělou hmotou a umožňují letní skákání. Tyto můstky jsou poslední funkční v Královéhradeckém kraji.²

Náchod

V roce 1928 zde byl postaven malý můstek v lese Montaci poblíž Dobrošova. Při prvních závodech skočil nejdále Bim, 28 metrů. V roce 1933 při přeboru Krkonošské župy dosáhl Lukeš výkonu 47 metrů. V padesátých letech se na obnoveném můstku uspořádalo ještě několik veřejných závodů ve skoku a závodě sdruženém.

¹ SLAVÍK, S., SLAVÍK, J., *Naše skokanské můstky*. Jilemnice: Gentiana, 2003

² Soukromý archiv p. L. Doležala

V Bělovsi, v blízkosti dnešního hotelu Bonato byl počátkem padesátých let postaven malý můstek. Měl dřevěnou bytelnou nájezdovou věž. Normový bod můstku byl 25 m. Zahajovací závody se zde konaly za umělého osvětlení. Později na tomto můstku náhodští lyžaři uspořádali ještě několik veřejných závodů, nyní je zrušen.¹

Nové Město nad Metují

Můstek byl postaven ve dvacátých letech a jmenoval se Moldavan. Při závodech v roce 1928 bylo dosaženo nejdelšího skoku 22,5 m.²

Nový Hrádek

Poblíž Náchoda postavil místní Sokol v roce 1938 malý můstek P25. Sloužil pouze do války, později již nebyl obnoven.³

Pavlišov

Přímo v obci stál v šedesátých letech malý můstek s normovým bodem 18 m, s dřevěnou nájezdovou věží a přírodním dopadem. Můstek postavil Rudolf Jirásek.⁴

Police nad Metují

Zde stávalo hned několik můstků. Můstek na Nebíčku byl přírodní s dřevěnou hranou. Normový bod byl asi 23 m a v roce 1957 při žákovských závodech skočil nejdále 28,5 m Šiška. V roce 1959 proběhla výstavba můstku na Záměčku.

V letech 1962-63 byl postaven největší místní můstek P35, K40 na Havlatce. Výstavbu prováděli přátelé skoku pod vedením Jiřího Čejky. Veškeré zemní práce vykonali zemědělci JZD Suchý Důl pod vedením Josefa Dostála. Dojezd můstku byl u pošty. V letech 1962-1967 se zde konala Velká cena Police ve sdruženém závodě.⁵

^{1,2,3,4} SLAVÍK, S., SLAVÍK, J., *Naše skokanské můstky*. Jilemnice: Gentiana, 2003

⁵ Soukromý archiv J. Čejky

Řešetova Lhota

V lese mezi obcemi Kramolna a Řešetova Lhota byl postaven zásluhou Josefa Metelky v šedesátých letech malý můstek. Měl kritický bod 35 m.¹

Studnice u Náchoda

Stával zde na přelomu padesátých a šedesátých let malý můstek P15 m, který postavil pan Majer.²

Suchý Důl

Uprostřed obce byl počátkem šedesátých let postaven můstek s normovým bodem 18 m. O jeho výstavbu se zasloužil K. Pfeiffer. V šedesátých letech zde po dobu 6 let probíhala okresní žákovská liga.³

Teplice nad Metují

Můstek s normovým bodem 37 m byl podle projektu arch. Jarolímka postaven v roce 1954. Až do konce šedesátých let se zde konaly okresní závody. Dle informací pamětníků zde měli Němci před II. světovou válkou postaven vlastní můstek.⁴

Velké Poříčí

Blízko železniční tratě stával v poválečném období můstek s normovým bodem 30 m.⁵

^{1, 2, 3, 4, 5} SLAVÍK, S., SLAVÍK, J., *Naše skokanské můstky*. Jilemnice: Gentiana, 2003

7.2 Lyžařské vleky

Janovičky u Broumova

Na Janovičkách jsou tři lyžařské vleky. Nejdelší 293 metrů s přepravní kapacitou 714 osob za hodinu, postavený v roce 1988. Kratší dlouhý 260 metrů, postavený v sedmdesátých letech a také dětský provázkový. Všechny vleky jsou provozuschopné.¹

Machov

V roce 1965 byl na Adamově stráni postaven lyžařský vlek VL 200 v délce 240 metrů. Velikým úsilím a obětavostí bývalého předsedy TJ Antonína Kulicha se v roce 1985 v krátké době podařilo sehnat a postavit nový vlek Tatra Poma o délce 650 m, převýšení 80 m a kapacitě vleku 400 osob za hodinu. Tento vlek se již v následující sezoně těšil velkému zájmu veřejnosti a především mládeže ze širokého okolí. Koncem roku 1987 se opět díky neúnavné snaze Antonína Kulicha podařilo sehnat rolbu na úpravu lyžařského svahu a běžeckých tratí.²

Náchod

V Náchodě provozuje TJ Sokol Běloves dva lyžařské vleky s celkovou kapacitou 800 lidí za hodinu. Na lyžařském svahu Brabák je vlek BVL O (poma), jehož délka je 266 m a převýšení 71 metrů. Tento vlek byl uveden do provozu v roce 1969. Na svahu Maliňák je vlek TLV 12 o přepravní délce 383 m s převýšením 93 metrů. Vlek na Maliňáku byl uveden do provozu v roce 1986. Obě sjezdovky jsou natočeny k severu a jsou na nich příznivé sněhové podmínky.³

¹ Zpověď RNDr. Strašila - Broumov

² www.vlekmachov.wz.cz

³ <http://www.mestonachod.cz/sport/zarizeni/>

Nový Hrádek

V roce 1965 se montuje v areálu na Panské stráni přenosný lyžařský vlek, který je provozován, jako naviják poháněný benzinovým motorem. Lano tahá po stráni lyžař. V roce 1969 probíhá stavba lyžařského vleku VL 200 z Transporty Chrudim. Délka 204 metrů a převýšení 63 metrů. V roce 1985 dochází k výstavbě modernizovaného vleku VL 201 z Vegasportu Trutnov. Amatérsky je namontováno zařízení na nucené vracení kotev Vlek již vyvážel lyžaře na vrchol Panské stráně. V tom samém roce je namontováno u obou sjezdovek výbojkové osvětlení.

V roce 2000 dochází ke stavbě vleku TLV 12 s vysokým vedením lana a s 35 teleskopickými unašeči od firmy SKI Vojtěch z Janských Lázní. Vlek dosahuje délky 315 m s převýšením 83 m a výkonem 500 lyžařů za hodinu.¹

Police nad Metují

V Polici nad Metují byl v roce 1977 postaven lyžařský vlek na svahu na Nebíčku. V roce 2005 byl kompletně rekonstruován. Jedná se o vlek dlouhý 300 metrů s minimálním převýšením vhodný pro výuku lyžování začátečníků.²

Teplice nad Metují

V Teplicích nad Metují je v areálu na Kamenci postaven od roku 1988 lyžařský vlek typu BLV O. Jedná se o jednomístný talířkový unašeč. Délka vleku je 430 metrů s kapacitou 500 osob za hodinu. Sjezdovka je ve dvou variantách o délce přibližně 500 metrů s obtížností začátečník nebo pokročilý.³

Velký Dřevíč

V roce 1972 postavila TJ Sokol Velký Dřevíč lyžařský vlek, kde se pořádaly místní závody. při dobrých sněhových podmínkách je stále v provozu.⁴

¹ www.sokol.novy-hradek.cz

² Soukromý archiv A. Pohla

³ www.aazz.info/skikamenec/002.htm

⁴ www.tjsokolvd.hyperlink.cz

8. OSOBNOSTI LYŽOVÁNÍ NA NÁCHODSKU

8.1 Emerich Rath

Emerich Rath, pražský němec, který dětství prožil v Broumově, všestranný sportovec, olympionik, tramp a romantik, ale především čestný člověk, který závěr svého života opět prožil na Broumovsku.¹ Tak by se dala několika slovy charakterizovat osobnost člověka, který byl pravděpodobně jedním z prvních lyžařů na Broumovsku.

Svou bohatou životní pouť začal v Praze, kde se 5. listopadu 1883 narodil jako druhé dítě v rodině Josefa Ratha a jeho manželky Františky, rozené Vanerové. Emerichův bratr Rudolf, byl o sedm let starší. První čtyři roky života prožil Emerich v Praze. V druhé polovině roku 1887 se rodina přestěhovala do Broumova, kde pak celou dobu bydlela v Poříčí (dnes soukenická třída) v domě číslo 62. Emerichův otec zde našel zaměstnání jako ošetřovatel nemocných, pravděpodobně v nevelké soukromé nemocnici Schrollovy firmy (kde jako pacient v roce 1908 zemřel).

Školní docházku začal mladý Emerich v roce 1889, kdy byl 18. září zaevidován jako žák první třídy všeobecné Obecné a měšťanské školy chlapecké v Broumově. Ovšem v poznámce příslušného třídního výkazu se uvádí, že navštěvuje soukromou Schrollovu školu v Olivětině. Ve školním roce 1893-94 přešel do páté třídy Obecné školy chlapecké v Broumově, kde navštěvoval ještě v letech 1894-1897 tři ročníky měšťanské chlapecké školy. Prospěchem nijak nevynikal, nejlepší známky měl ze zeměpisu, dějepisu a přírodopisu. Podstatně horší známky měl v předmětech jako písemné práce, krasopis a německý jazyk.

Za pozornost stojí i jeho klasifikace v tělocviku, kde by se, vzhledem k jeho pozdější hvězdné sportovní kariéře, neočekávaly žádné problémy. Nebylo to tak jednoznačné. Dnešním kvalifikačním stupněm výborně byl v tělocviku ohodnocen v prvním ročníku měšťanky. V následujících dvou letech pouze dobře a chvalitebně.²

¹ HNYK, P., Emerich Rath – první lyžař na Broumovsku. Broumovsko. 2003, 17

² VANĚK, J., Vzpomínka na vzácného člověka. Sprint 1991

V té době také mladý Emerich, ještě coby žák měšťanské školy, dostal své první lyže. Daroval mu je v roce 1896 jeden vídeňský student, který tehdy studoval v Broumově. Sám Emerich Rath vzpomíná na své začátky lyžování na Broumovsku v časopise zimní sport v ročníku 1931 – 32. „Dětská léta jsem strávil na venkově a již tehdy jsem měl radost z pohybu. V sedmi jsem se naučil plavat a bruslit a jako desetiletý jsem lyžoval. V technice jsem byl samouk. Měl jsem dlouhou bambusovou hůl, s jejíž pomocí jsem se odrážel i brzdil jakýmsi švihem, podobným pozdějšímu telemarku. Brzy jsem jezdil takzvaně na hory, kopce nad Broumovem a při hranicích s Pruskem“. Domů se vracel řádně propoceny a mokry, takže mu otec lyžování zakazoval a lyže schovával. Až když otci vysvětlil, že na lyžích bude dřív ve škole, otec mu prkynka vrátil. Ve vzpomínkách také Emerich uvádí, že netrvalo dlouho a v Broumově se našlo víc lyžařů, on však byl jediný kluk mezi dospělými.

Emerich Rath byl skutečným průkopníkem lyžování. Pouhé čtyři roky poté, kdy hrabě Harrach nechal dovézt a následně zhotovit lyže pro své dělníky, už v Broumově mladý Emerich Rath lyžuje. Byl tedy jedním z prvních lyžařů na Broumovsku, ale i v Čechách.

Ve čtrnácti odešel do Prahy a v železářství u Rotta se učil příručím. Jako učeň neměl moc času na sportování, jen v neděli mohl hrát fotbal za DFC Praha, pražské Němce. Tuhle odmlku však brzy dohonil. Po vyučení a vojně v Krakově se vrhl do nekonečného reje tréninků a závodů: v atletice, plavání, veslování, pozemním i ledním hokeji, kanoistice a rychlobruslení.

V zimě dával přednost lyžím. Velké úspěchy slavil například roku 1907 při mistrovství Království českého. Vyhrál běh na pět kilometrů, druhý skončil na desítce i na padesátce. Tehdy porazil v prestižním závodě, zvaném Štít dr. Dieskaua, jasně nejlepšího krkonošského lyžaře Bohumila Hanče.¹

Běžel maratón na Olympijských hrách v Londýně a Stockholmu, kde reprezentoval Rakousko-Uhersko. Roku 1912 vyhrál boxerské mistrovství Německa v těžké váze a v Hamburku slavně porazil i šampiona anglických kolonií. O dva roky později nastoupil za hokejisty Čech na mistrovství Evropy v Berlíně.

¹ ŠTASTNÝ, J., *Emerich Rath – první broumovský Evropan*. Občanské sdružení Stěnova Broumov. 2004

Dne 24. března 1913 vyběhlo od Labské boudy šest lyžařů k závodu na 50 kilometrů. Čtyři Češi a dva Němci, jedním z nich byl Rath. Po startu se jarní počasí změnilo ve sněhovou vichřici. Rath odstoupil již v prvním kole, vzdali i další, až běžel pouze Hanč. Když v předpokládaném čase nedokončil druhý okruh, tři nejzdatnější lyžaři se ho vydali hledat. Rath na něho narazil u Zlatého návrší: ležel byl vyčerpaný a cosi mumlal. Odepnul mu lyže a snažil se ho nést, ale oba padali do závějí. Sám je bohužel schopen Hanče dovléci jen kus nad Pančavský vodopád. Proto ho posadil k tyči hřebenové cesty a sám spěchal k Labské pro pomoc, kde padá vysílením. Záchraná skupina tvořená z Čechů i Němců přiváží Bohumila Hanče již bez známek života a lékař konstatuje smrt selháním srdce. Asi o dvě hodiny je u opuštěných Hančových lyží nalezen zmrzlý Vrbata, který zřejmě sám v mlze zabloudil.¹

Za první světové války Rath narukoval do Krakova, odkud ho coby instruktora lyžování převezly do Alp. Tady málem přišel o život při sesuvu laviny, v níž zahynulo přes tři sta vojáků. Po válce zůstal v Bolzanu, kde se věnoval jízdě na bobech, lyžování, horolezectví a na kajaku sjížděl řeky.

V roce 1923 se vrátil do Prahy, kde nastoupil opět u Rotta, kde v jednom patře zahájil novinku: prodej sportovních potřeb. Tam pracoval šest let a pak si otevřel vlastní obchod s tímto zbožím mezi Ovocným trhem a ulicí na Příkopě v pasáži, která po rekonstrukci v roce 1996 nese jeho jméno. V roce 1924 pádloval 360 kilometrů po Seině na olympijské hry do Paříže, kde se setkal s Pierem de Coubertinem. Dokázal vyhrát i mistrovství Československa kajakářů a byl také mezinárodním tajemníkem našeho svazu kanoistiky.²

Za německého protektorátu ani v nejmenším netěžil z výhod, jež mu mohla skrývat jeho národnost. Naopak. Se svou ženou ukrýval ve skladě obchodu německého žida Borise Efenbergera. Po únoru 1948 měl Rath ve výloze svého obchodu Pepka námořníka, americkou vlajku a zboží pro skauty a trampy. Kvůli tomu se dostal do sporů s komunisty, kteří mu obchod zabavili a jeho na rok zavřeli. Po propuštění bral nejnižší důchod, takže si musel přivydělávat manuálně. Nicméně před olympiádou

¹ KOVÁŘ, P., Causa – Emerich Rath. Reflex. 2004, 11

² ŠTASTNÝ, J., *Emerich Rath – první broumovský Evropan*. Občanské sdružení Stěnova Broumov. 2004

v Římě dostal nápad, že se tam vydá na kole se spacákem a stanem a cestou zpět bude o hrách přednášet ve Švýcarsku, Německu, Rakousku a i u nás. Pro tuto cestu, ale nedostal povolení od úřadů, což nemohl pochopit a místo toho putoval do domova důchodců do Benešova. A protože se mu život mezi důchodci nelíbil, odešel za bratrancem do Broumova .

Leč soužití s ním skončilo po pár měsících sporem. Emerich Rath z bytu odešel, spal na lavičkách a myl se v kašně na broumovském náměstí. Jenomže být bezdomovcem v roce 1962 bylo nemyslitelné a tak byl příslušníky SNB převezen do Domova důchodců do Stárkova. Tam mu úřednice do protokolu zapsala – hotovost: žádná, Závěť: nic nemá, odpadá, Osobní zájmy: chce sportovat a pracovat.¹ Zůstal věrný svému krédu, ale nemohl tušit, že mu zbývají poslední čtyři měsíce života. Dne 21. prosince podlehl infarktu v broumovské nemocnici ve věku devětsedmdesáti let.²

¹ HNYK, P., Emerich Rath – první lyžař na Broumovsku. Broumovsko. 2003, 17

² VANĚK. J., Vzpomínka na vzácného člověka. Sprint 1991

8. 2 Jiří Beran

Jiří Beran se narodil v roce 1952 jako nejmladší se tří dětí. S lyžováním začal po vzoru svého otce a staršího bratra již v útlém věku. Jeho talent se začínal pomalu projevovat a již v lednu 1960 na náborových závodech pro mladé adepty v Polici nad Metují o sobě dal výrazně vědět. V žákovských kategoriích zatím Jiří Beran vynikal pouze na okresní a krajské úrovni, zatímco na republikové úrovni nacházel zdatnou konkurenci. Jeho prvními trenéry byli v žácích Jiří Čejka a Miroslav Hejnyš.¹

V roce 1968 v kategorii mladšího dorostu dosáhl prvního výrazného úspěchu. Již po ukončení studia na základní škole a pod vedením trenéra Antonína Pohla dosáhl na první titul přeborníka republiky v individuálním závodě v Josefově dole.² V roce 1969 nezůstaly jeho výsledky bez povšimnutí a byl zařazen do juniorského reprezentačního družstva pod vedením Ilji Matouše. V roce 1972 po ukončení čtyřletého studia na Střední lesnické škole v Trutnově nastoupil na základní vojenskou službu v Dukle Liberec a zároveň se stal členem reprezentačního družstva dospělých.

V průběhu své reprezentační kariéry, která trvala až do roku 1982 dosáhl řady významných úspěchů. Mimo jiné se stal čtrnáctinásobným mistrem ČSSR a zúčastnil se několika významných mezinárodních závodů. Především se jednalo o dvě mistrovství světa, která se konala v roce 1974 ve Falunu a v roce 1978 v Lahti a v první řadě dvou Zimních olympijských her konaných v roce 1976 v Innsbrucku a v roce 1980 v Lake Placid. Svoji nejúspěšnější lyžařskou sezónu prožil v zimě 1977 – 1978, kdy v celkovém hodnocení světového poháru skončil na pěkném 13. místě, přičemž svého nejhodnotnějšího úspěchu dosáhl na mistrovství světa v Lahti, kde na trati běhu na 50 km skončil na vynikajícím šestém místě. Tato jeho úspěšná sezóna nezůstala bez povšimnutí a byla oceněna vítězstvím v prestižní anketě Král bílé stopy.

Po ukončení své reprezentační kariéry ještě zůstal dva roky v Dukle Liberec a věnoval se především dálkovým běhům. Startoval například na proslulém Vasově běhu,

¹ Osobní výpověď J. Berana

² Soukromý archiv A. Pohla

Murmanském maratónu, König laufu a dalších.¹ Během své kariéry dokázal pětkrát zvítězit na nejznámějším domácím lyžařském běhu, Jizerské padesátce, přičemž se mu to podařilo i třikrát v řadě v letech 1985 – 1987 v barvách klubu Elitex Jablonec nad Nisou.²

Od roku 1984 se vrátil do rodné Police nad Metují, kde nastoupil práci hajného a později na vlastní žádost lesního dělníka. Až na výjimky od této doby závodí za místní oddíl TJ Spartak, kde v současné době vykonává funkci předsedy lyžařského oddílu.³

¹ Osobní výpověď J. Berana

² LANGER, J., *Jizerská padesátka*, Praha: Armex, 2001

³ Osobní výpověď J. Berana

9. ZÁVĚR

Je to již více než 100 let od doby, kdy se na Náchodsku objevily první lyže a první lyžaři. Proto lze konstatovat, že především malá vzdálenost Krkonoš, kde došlo k největšímu rozkvětu v počátcích českého lyžování byla příčinou brzkého rozvoje tohoto sportu i v této oblasti. Z těchto hor se dostávají lyže již v roce 1903 díky Dr. Šilhavému do Police nad Metují. Ne pouze postupným pronikáním lyžování ze sousedních hor, ale například již v roce 1896 dostal český Němec Emerich Rath lyže od vídeňského studenta, který studoval v té době v Broumově.

První lyžaři to měli na veřejnosti velmi těžké. Většinou čelili posměchu a opovržení. Ale především mládež tento nový druh zábavy velmi zaujala a ihned začala prvé lyžaře napodobovat. I když zpočátku nebyly pravé lyže dostupné, používali například dýhy od sudů, jen aby měli možnost sklouznout se po sněhu. Jakmile se projevila výhoda používání lyží pro pohyb v hlubokém sněhu, bylo lyžování přijato veřejností nejen jako dobrý druh zábavy, ale i jako velmi výhodný dopravní prostředek, který lidem především z odlehlejších oblastí ulehčí cestu do práce či do školy. Poté co začali s výrobou lyží i místní koláři, bednáři či truhláři, stali se lyže dobře dostupné i pro širší vrstvy obyvatel.

Lyže u místních obyvatel rychle zdomácněly a začaly se používat i při pohybových aktivitách prováděných v různých spolcích, ať už se jednalo o Sokol nebo Klub českých turistů. Postupně začali vznikat první lyžařské obory při Sokolu a později i samotné lyžařské kluby.

Časem se prosadilo lyžování i jako sport a to především díky sokolskému hnutí. První závody se pořádají od konce dvacátých let a zejména v třicátých letech dochází k velkému rozšíření závodní činnosti po celém regionu.

Lyžování se vyvíjelo v různých částech Náchodska velmi rozmanitě a to především v Sudetoněmeckém Broumovsku, které bylo poznamenáno zcela odlišným geopolitickým vývojem. Dle vzpomínek místních pamětníků byli sudetoněmečtí lyžaři aktivní zejména na Janovičkách u Broumova a také v Teplicích nad Metují i když se mi o tom nepodařilo sehnat písemné podklady. Přesto s jistotou lze konstatovat, že v obou dvou lokalitách měli vybudované své skokanské můstky.

Po skončení II. světové války, vysídlení německých obyvatel a následném dosídlování obyvatel z Československého vnitrozemí došlo k narušení návaznosti na původní tradice. I přes výraznou materiální podporu lyžování v padesátých letech, jako například ve sportovních školách v Broumově a Teplicích, výstavbě nových můstků a propagaci sportu pod budovatelskými hesly, jako vhodného prostředku pro socialistickou mládež, nenašel tento sport okamžitou kladnou odezvu širší veřejnosti. Trvalo to poněkud déle oproti jiným oblastem Náchodska než lyžování našlo oblibu u místních obyvatel. V Broumově působil od osmdesátých let lyžařský oddíl v rámci tělovýchovné jednoty a až v roce 2004 byl založen samostatný Lyžařský klub Broumov. Na Janovičkách byl první lyžařský vlek postaven až v roce 1988. V Teplicích nad Metují byla situace podobná, když lyžařský oddíl byl založen v roce 1983 a lyžařský vlek postaven na Kamenci v roce 1988.

Když pomineme oblast sudet, tak lze konstatovat, že se v ostatních lyžařských centrech Náchodska vyvíjela od počátků lyžařská činnost velmi všestranně až do přelomu padesátých a šedesátých let. V hlavních lyžařských střediscích, ať už se jednalo o Machov, Náchod, Nový Hrádek nebo Polici nad Metují se do této doby věnovali jak severským disciplínám - běhu, skoku a závodě sdruženém, tak i alpským disciplínám - slalomu a sjezdu. Do této doby stačili závodníci jedny lyže pro běh, skok, slalom i sjezd. S narůstající specializací lyží a lyžařského vybavení na různé disciplíny se začínají lyžařské oddíly zaměřovat pouze na některé disciplíny, pro které měli v dané oblasti nejvhodnější podmínky a nebo ve kterých dosahovali lepších úspěchů. Proto bylo zajímavé sledovat vývoj v daných lyžařských oddílech.

V Polici nad Metují byli přírodní podmínky vhodné spíše pro severské disciplíny, protože v jejím blízkém okolí se nevyskytovaly žádné výrazné svahy vhodné pro slalom a sjezd. Později se ukázalo, že skokanský můstek postavený na Havlatce zasahuje svým dojezdem do městské zástavby v centru a pro malé celoroční využití se radní zasadili o jeho zrušení a využití dojezdu pro jiné účely. Stavba jiného můstku již nebyla realizována a tak se poličtí lyžaři zaměřili pouze na běžecké disciplíny.

V Machově byli vynikající podmínky především pro skok. V areálu na Hůrce se logicky dařilo nejlépe severským disciplínám a protože zejména v závodě sdruženém dosahovali místní lyžaři nejlepších výsledků, stal se tento sport jejich doménou. Děvčata a chlapci, kterým se nedařilo na můstku se věnovali běhu, stejně tak jako

sduženáři, pokud neměli vlastní závody, účastnili se závodů v běhu i skoku prostém. V padesátých letech fungovalo i družstvo sjezdařů, kteří trénovali na sjezdovce pod Borem.

V Novém Hrádku byly vhodné přírodní podmínky pro všechny lyžařské disciplíny. Po II. světové válce již nedošlo k obnově starého skokanského můstku a lyžaři se soustředili především do areálu sjezdovky na Panské stráni, kde byl i později vybudován lyžařský vlek. Tím bylo dané, že se činnost místního lyžařského oddílu zaměřila na alpské disciplíny. Od té doby oddíl v Novém Hrádku organizuje výcvik především žákovských kategorií a pravidelně pořádá dětské závody.

V Náchodě byly taktéž vhodné přírodní podmínky pro provozování všech lyžařských disciplín, kterým se také náchodští lyžaři věnovali až do roku 1965, kdy se rozpadlo družstvo skokanů. Následně bylo v roce 1968 sloučeno družstvo běžců pod družstvo sjezdařů a od té doby se až do devadesátých let závodní činnost realizovala pouze ve sjezdových disciplínách. Nyní již oddíl poskytuje na lyžařských vlecích pouze služby pro veřejnost.

Vývoj skokanských můstků na Náchodsku bychom mohli rozdělit do tří období. V prvním období, ve dvacátých a třicátých letech vzniká velké množství jednoduchých můstků, které se stavějí i bez znalostí projektování a výstavby těchto sportovních zařízení. Některé z těchto můstků jsou velmi jednoduché a ani jejich životnost většinou není příliš velká. Skokanské můstky vyrůstali snad v každé vesnici, kde byli dobré sněhové podmínky. Lyžaři si při výstavbě můstku vystačili mnohokrát jen s několika dřevěnými prkny a mnohdy se stavěly jen sněhové můstky.

Druhé a lze konstatovat vrcholné období nastává v padesátých a šedesátých letech, kdy pod hesly socialistické výchovy měl sportovat každý. V tomto období dochází k výstavbě velkého množství nových můstků, které lze již považovat za opravdové stavby. Skoky jsou velmi populární mezi mládeží a zřejmě největší období rozkvětu zažívá tento sport v šedesátých letech kdy se koná okresní žákovská liga ve skoku. Závodí se na můstcích v Machově, Polici, Suchém Dole, Studnici a v Teplicích. Pořádají se vyhlášené závody jako Malá cena města Police nad Metují v závodě sduženém nebo závod ve skoku O putovní štít Machova.

Třetí a neradostné období nastává v letech sedmdesátých, kdy dochází mimo Machov k zániku všech skokanských můstků na Náchodsku. Na tento trend mělo vliv

několik faktorů. Především se jednalo o specializaci lyžařského vybavení na jednotlivé disciplíny, kdy už nebylo možné závodit na univerzálních lyžích pro více disciplín. Samozřejmě velkou roli u této specializace hrála i finanční stránka a proto se začali v jednotlivé oddíly soustředit pouze na vybrané disciplíny. Roli mohlo sehrát i několik po sobě jdoucích mírných zim v počátku sedmdesátých let, které neumožnily úpravu skokanských můstek pro trénink. Díky tomu odrostla jedna generace závodníků, kteří si již netroufli na větší můstky ve starších kategoriích a nastávající závodníci již neměli patřičný vzor a na koho navazovat. Nakonec do dnes zůstaly jediné funkční můstky pouze v Machově. Tyto můstky zůstaly dokonce jediné fungující v oblasti Královehradeckého kraje a to navzdory tomu, že v tomto kraji jsou pohoří jako Krkonoše a Orlické hory s jejich vyhlášenými středisky jako Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Janské Lázně, Trutnov nebo Deštné v Orlických horách.

Oproti skokanským můstkům, které od počátku sedmdesátých let zanikaly, zažívá v tomto období výstavba lyžařských vleků největší rozkvět. První lyžařské vleky se začali stavět již v druhé polovině šedesátých let a v průběhu let sedmdesátých stáli již téměř ve všech lyžařských oblastech Náchodska. Většina těchto lyžařských vleků prošlo několikrát rekonstrukcí nebo byli nahrazeny modernějším zařízením. V současnosti jsou při dobrých sněhových podmínkách funkční a slouží široké veřejnosti pro trávení volného času. Lyžařské vleky na Náchodsku se nemohou svou délkou a celkovou úrovní porovnávat s vleky v horských střediscích, ale přesto jsou velmi oblíbené a hojně využívané. Závodní činnost se v klubech odehrávala a v Novém Hrádku odehrává jen na žákovské úrovni.

Podmínky pro běh na lyžích na Náchodsku byly vždy lepší než pro jiné lyžařské disciplíny. Pro dostačující trénink běhu stačí jen 10 cm sněhové pokrývky, zatímco pro ostatní disciplíny je tato vrstva nevyhovující. Navíc se vždy našlo nějaké místo ve vyšší nadmořské poloze nebo místo ušetřené slunečních paprsků, kde se sníh udržel delší dobu než na jiných místech a kde se běžci mohli věnovat tréninku. Až do osmdesátých let bylo zvykem, že si závodníci upravovali běžecké tratě pouze vlastními silami a museli je před závodem proslápnout pomocí lyží. Tato situace se výrazně změnila, když oddíly v Machově a v Polici obdržely sněžné skútry, kterými mohli projíždět a upravovat běžecké tratě na vyšší úrovni. Navíc poté co byla do Machova zakoupena rolba, bylo možné upravovat běžecké tratě ještě na vyšší úrovni i pro volnou techniku

běhu. Zejména tratě v okolí Police nad Metují a Machova bývali za dobrých sněhových podmínek vždy upravené a připravené i pro širokou veřejnost. V posledních letech se upravuje stále více běžeckých tratí a především někteří podnikatelé se a místní samosprávy sdružené v dobrovolném svazku obcí Policka a nebo ve svazku Branka pro rozvoj cestovního ruchu snaží podporovat tento sport v rámci rozvoje této oblasti. Díky této iniciativě je v současnosti za dobrých sněhových podmínek strojově upravovaná hustá síť běžeckých stop od Dobrošova u Náchoda až po Adršpašsko teplické skály a dokonce s přeshraniční návazností na běžecké stopy v Polském národním parku Góry Stolowe.

Je nutné připomenout, že klubová činnost v lyžařských oddílech na Náchodsku byla a stále je založena na dobrovolné činnosti svých členů a příznivců, kteří tuto aktivitu vykonávali a vykonávají ve svém volném čase. Tyto lyžařské oddíly se nikdy neopírali o práci profesionálních zaměstnanců, ať už se jednalo o trenéry nebo funkcionáře. I přes tento handicap se v tomto regionu podařilo vychovat několik výrazných talentů, kteří v žákovských kategoriích dosahovali výrazných úspěchů. Ovšem pro další sportovní růst těchto talentů v dorosteneckých a juniorských kategoriích bylo nutné, aby přestoupily do větších lyžařských klubů, kde měli zajištěnu kvalitnější přípravu a jejich výkonnost mohla dále růst. Právě touto cestou se vydalo několik talentů z Náchodska, kteří to svými výkony dotáhli až do reprezentačního družstva.

Na úplný závěr bych do budoucna popřál lyžařskému sportu na Náchodsku dobré sněhové podmínky v zimních měsících a spoustu energie v klubové činnosti.

10. POUŽITÁ LITERATURA

Archivy:

Soukromý archiv p. J. Čejky
Soukromý archiv p. L. Doležala
Soukromý archiv p. J. Holého
Soukromý archiv p. A. Pohla
Soukromý archiv p. J. Vaňka
Soukromý archiv p. R. Zeisky
Soukromý archiv p. L. Zelený
Státní okresní archiv Náchod

Literatura:

JINDŘIŠKOVÁ, N., a kol., *Sto let českého krkonošského spolku Ski v Jilemnici*. Frentštát pod Radhoštěm: Tri Co s.r.o., 1994

KULHÁNEK, O., *Zlatá kniha lyžování*. Praha: Olympia, 1. vydání, 1989
ISBN 27-083-89

LANGER, J., *Jizerská padesátka*, Praha: Armex, 2001
ISBN 80-86244-24-5

POTMĚŠIL, J., *Sto let sportovního klubu lyžování v Novém Městě na Moravě*. Opava: NORD Servise s.r.o. 1994

SLAVÍK, S., SLAVÍK, J., *Naše skokanské můstky*. Jilemnice: Gentiana, 2003
ISBN 80-86527-13-1

ŠŤASTNÝ, J., *Emerich Rath – první broumovský Evropan*. Občanské sdružení Stěnavá Broumov. 2004

Periodika:

ČEJKA, J., Budujeme nové lyžařské středisko. *Lyžařství*. 1950, 1

HNYK, P., Emerich Rath – první lyžař na Broumovsku. *Broumovsko*. 2003, 17

JAROŠ, J., Krajské lyžařské přebory v Machově. *Broumovsko*. 1950, 1

KAŠPAR, B., Lyžařské závody v Machově. *Broumovsko*. 1948, 4

KOVÁŘ, P., Causa – Emerich Rath. *Reflex*. 2004, 11

TÉR, V., Sdružení obcí a naše mládež. *Broumovsko*. 1947, 12

VANĚK, J., Vzpomínka na vzácného člověka. *Sprint* 1991

VOLAVKA, J., Machováček. 1958

Rozhovory s pamětníky:

p. L. Doležal - Machov

p. S. Jirásek – Machov

p. B. Plný – Machovská Lhota

p. A. Pohl – Police nad Metují

p. J. Beran – Police nad Metují

RNDr. Stražil - Broumov

p. J. Vaněk – Hronov

p. R. Zeiska – Náchod

Ing. R. Myška – Teplice nad Metují

Internetové zdroje:

<http://www.aazz.info/skikamenec/002.htm>

<http://www.mestonachod.cz/sport/zarizeni/>

www.sokol.novy-hradek.cz

www.tjsokolvd.hyperlink.cz

www.vlekmachov.wz.cz

www.ftvs.cuni.cz/hendl/Pokyny_pro_upravu_prace_ve_WORD.htm